

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 22 ● ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1979 ● ΕΛΟΥΛ 5739

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

«Καί αὐτός εἶναι ὁ Νόμος, τὸν ὁποῖον προσέταξεν ὁ Μωϋσῆς ἐ-
νώπιον τῶν τέκνων τοῦ Ἰσραήλ»

(Καθ. Προσευχολόγιον, σελ.: 172)

ΕΘΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Τό ύπουργεῖο Παιδείας ἔχει χαρακτηρίσει τό 1979 σάν Ἔτος Ἐθνικῆς Κληρονομιάς καί Παραδόσεων.

Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀναδρομῆς στήν Ἐθνική Κληρονομιά καί στίς Παραδόσεις εἶναι ἀπαραίτητη σέ χῶρες μέ μακραίωνη ἱστορία, ὅπως ἡ Ἑλλάδα.

Περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον ἄνθρωπο πάνω στή Γῆ, ἐμεῖς οἱ Ἑβραῖοι τό θρήσκευμα αἰσθανόμαστε τή βαθύτερη ἀνάγκη γι' αὐτή τήν προφύλαξη καί τόν σεβασμό τῆς Ἐθνικῆς Κληρονομιάς.

Ἀναγκασμένοι, ἐπί χιλιάδες χρόνια, νά ζοῦμε στή Διασπορά, μεταφέραμε κι ἀναπτύξαμε στίς χῶρες πού μᾶς δέχτηκαν κι ἔγιναν νέες πατρίδες μας, τά στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Κληρονομιάς μας (θρησκεία, ἱστορία, πολιτισμό, παραδόσεις, ἤθη κι ἔθιμα κλπ.).

Καί τά στοιχεῖα αὐτά ὄχι μόνο τά μεταφέραμε, ἀλλά προσπαθήσαμε, παρά τίς φυσιολογικές ἐπιδράσεις πού ὑποστήκαμε στίς χῶρες πού ἐγκατασταθήκαμε καί κάτω ἀπό τίς γνωστές συνθηκές (σχεδόν πάντα καταδιωγμένοι!) πού ζήσαμε, νά τά διαφυλάξουμε καί νά τά μεταδίδουμε σάν ἱερή παρακαταθήκη ἀπό γενιά σέ γενιά.

Ἡ Ἐθνική Κληρονομιά καί οἱ Παραδόσεις εἶναι αὐτές πού μᾶς βοήθησαν νά μείνουμε ἱστορικά ζωντανοί μέσα στίς ἀλλεπάλληλες καταστροφές τῶν αἰώνων, μέσα στό διάβα τῶν χρόνων...

Ἡ Ἐθνική Κληρονομιά τῶν Ἑλλήνων, Ἑβραίων τό θρήσκευμα, εἶναι τά μνημεῖα πολιτισμοῦ καί ζωῆς πού ὑπάρχουν διάσπαρτα σέ πολλές πόλεις τῆς Ἑλλάδος καί πού ἀνάγονται μέχρι τήν πρό Χριστοῦ ἐποχή ἢ στά πρῶτα μετά Χριστό χρόνια, εἶναι οἱ Παραδόσεις τῆς θρησκευματικῆς μας ζωῆς πού τιμᾶμε κάθε χρόνο, εἶναι οἱ συνήθειες, τά ἤθη, πού πολλά ἔλκοντες τή ρίζα ἀπό τήν Ἰουδαϊκή ζωή καί θρησκεία, μεταφυτεύθηκαν καί σ' ἄλλες ἐπίσης Μονοθεϊστικές θρησκείες, εἶναι ὅλα αὐτά πού συνθέτουν τήν προσωπικότητα τοῦ Ἑβραίου στό διάβα τῆς ἱστορίας.

Γιά ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους μετέχουμε, μέ συναίσθηση εὐθύνης καί προσοχή, στό Ἔτος Ἐθνικῆς Κληρονομιάς καί Παραδόσεων.

ΤΑ ΣΕΦΑΡΙΜ ΤΗΣ ΣΥΝΑΓΩΓΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

Ἄν ἡ πνευματικὴ καρδιά τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ εἶναι ἡ Τορά καί τὰ σχόλια πού ἔχουν γραφεῖ γι' αὐτή μέσα στοὺς αἰῶνες, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἡ «ὕλική καρδιά» μιᾶς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος βρίσκεται στά Σεφαρίμ, πού παρέχουν τόν πυρήνα τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σαββάτου καί τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀναγνώσεως κάθε Δευτέρας καί Πέμπτης. Ἐπί αἰῶνες οἱ Ἑβραῖοι διακινδύνευσαν ὄχι μόνο τίς περιουσίες τους ἀλλά καί τή ζωή τους, γιά νά διαφυλάξουν τοὺς Κυλίνδρους τοῦ Νόμου οἱ ὁποῖοι εἶναι τόσο ἱεροί, πού οἱ Καρβαλιστές διδάσκουν ὅτι ὁλόκληρο τό μυστικό τῆς δημιουργίας τοῦ Σύμπαντος βρίσκεται μέσα σ' αὐτά τὰ γράμματα τοῦ Νόμου.

Τό ξύλινο ΤΙΚ, πρὶν καθαρισθῆ καί ἀνακαινισθῆ, μέ τό κατακόκκινο ΜΕ'ΙΛ καί τήν ἀφίέρωση.

Μπορεῖ κάποιος νά ἰσχυριστεῖ ὅτι ἡ μεταφορά τῶν Κυλίνδρων τοῦ Νόμου ἀπό μιᾶ Κοινότητα εἶναι σημάδι τοῦ θανάτου τῆς, διότι δείχνει ὅτι δέν ὑπάρχει πιά **μινιάν** — ὅτι δέν ὑπάρχει πιά Ἑβραϊκή Κοινότητα.

Πρὶν ἀπό καιρό τό Ἑβραϊκό Μουσείο πληροφορήθηκε ὅτι ἡ Συναγωγή τῶν Πατρῶν ἐπρόκειτο νά κατεδαφιστεῖ. Πήραμε, λοιπόν, τήν πρωτοβου-

λία νά γίνουμε οἱ μάρτυρες — καί κατὰ κάποιο τρόπο καί οἱ δράστες — ἐνός σημαντικοῦ γεγονότος στήν μακριά ἱστορία τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Πάτρας. Ἐφασκε ἡμεῖς πού μετακινήσαμε τοὺς Κυλίνδρους τοῦ Νόμου, σημειώνοντας ἐτσι, μ' ἓναν πολύ χαρακτηριστικό τρόπο, τό τέλος μιᾶς Κοινότητος.

Τό μόνο παρήγορο γεγονός στήν ὅλη ὑπόθεση εἶναι ἡ ἱστορική γνώση

תּוֹבו מְהִינְמָה תּוֹבָה לְשָׁנָה רַבּוֹתָהּ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ Κ.Ι.Σ. לְשָׁנָה רַבּוֹתָהּ גִּיָּא לְטוֹבָה לְנֶעֱמָה

Ἡ ἀρχή κάθε Νέας Χρονιᾶς, ἰδιαίτερα δταν βρίσκεται σ' αὐτή τήν ἐποχή τοῦ ἔτους πού σημαίνει τήν ἀπαρχή μιᾶς δημιουργικῆς περιόδου, ὅπως εἶναι ὁ χειμῶνας καί ἡ ἀνοιξιά, γεννά προσδοκίες καί ἐλπίδες σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους: Προσδοκίες γιά τήν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς ὁμάδος, στήν ὁποία ὁ καθένας ἀνήκει, ἐλπίδες γιά τήν ἱκανοποίησι τῶν ἀτομικῶν — οἰκογενειακῶν στόχων.

Οἱ Ἕλληνες γενικά καλούμεθα νά δραστηριοποιηθοῦμε σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, σύμφωνα μέ τίς νέες συνθήκες καί ὑποχρεώσεις πού ἐπιβάλλει ἡ συμμετοχή στά εὐρύτερα εὐρωπαϊκά πλαίσια. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, Ἑβραῖοι τό θρήσκευμα, καλούμεθα νά δραστηριοποιηθοῦμε, παράλληλα, καί μέσα στά πλαίσια τῶν Κοινοτήτων μας γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς κοινοτικῆς ζωῆς.

Οἱ Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητες καί οἱ ἄλλοι ἑβραϊκοί ὀργανισμοί ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τή βοήθεια, τή συμπαράστασι καί τήν ἀγάπη τοῦ καθένα μας γιά νά μπορέσουν νά ἐπιτελέσουν τό ἔργο τους. Καί τό ἔργο αὐτό γίνεται γιά νά διατηρήσουμε τίς θρησκευτικῆς μας παραδόσεις, τὰ ἥθη καί τὰ ἔθιμά μας, ὅλα ἐκεῖνα δηλαδή τὰ χαρακτηριστικά στοιχεία πού συνθέτουν τό ἄτομο **Ἕλληνας καί Ἑβραῖος**.

Τό Κ.Ι.Σ. σάν συντονιστικό ὄργανο τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, μαζί μέ τίς θερμότερες εὐχές του γιά τή Νέα Χρονιά 5740, καλεῖ ὄλους τοὺς ὁμοθρήσκους, ἀνδρες καί γυναῖκες, κάθε ἡλικίας, νά πλαισιώσουν, μέ ἀγάπη καί κατανόησι, τίς προσπάθειες καί τό ἔργο πού γίνεται ἀπό τό σύνολο, γιά τό καλό τοῦ συνόλου.

ΤΙΖΚΟΥ ΛΕΣΑΝΙΜ ΡΑΜΠΟΤ

ὅτι ἡ Πάτρα ἔχει δεῖ πολλά συμβάντα καί κάποια μέρη οἱ Κύλινδροι μπορεῖ νά ξαναγυρίσουν. Πράγματι, ἡ ἐβραϊκή παρουσία στήν Πάτρα εἶναι πολύ παλιά καί εἶναι πολύ πιθανό ὅτι κατά τόν Πόλεμο τῆς Ἀνεξαρτησίας τοῦ 1821 ἡ Κοινότητα (παίρνοντας τούς Κυλίνδρους τῆς) ἔφυγε. Στίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα μιά νέα Κοινότητα ἰδρύθηκε, ἀλλά ἀποδεκατίστηκε ἀπό τούς Ναζί κατά τή διάρκειά τοῦ Ὀλοκαυτώματος. Ἐκεῖνο πού δέν γνωρίζαμε, ὅταν γίναμε οἱ ληξιαρχοί τῆς Κοινότητας Πατρῶν εἶναι ὅτι ἐπρόκειτο νά ἐπιτύχουμε δύο ἀνεκτίμητες ἀξίες Θεσσαρούς γιά τή Συλλογή τοῦ Μουσείου: τά μόνα ὑλικά ἀπομεινάρια τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητας, πού ὑπῆρξε γιά αἰῶνες στό νησί τῆς Κρήτης.

Ἡ Συναγωγή τῶν Πατρῶν εἶναι πολύ μικρή ἀλλά καί κομψή. Κατασκευασμένη μ' ἕνα ρυθμό πού δείχνει ὄχι μόνο καλό γούστο ἀλλά καί ἀίσθηση τῶν ἀναγκῶν ἐνός κτιρίου, πού ἦταν ἀφιερωμένο στίς ἀνάγκες τῆς παραδοσιακῆς ἐβραϊκῆς ζωῆς. Κρατώντας μιά συνήθεια τοῦ Μεσαίωνα (πού φαίνεται ὅτι πηγάζει ἀπό τόν Ἑβραϊσμό τῆς Βενετίας), ἡ πραγματική Μπέτ-Ακενέσσετ (Συναγωγή) βρίσκεται στό πρῶτο πάτωμα καί θυμίζει ἕναν καιρό πού οἱ Ἑβραῖοι δέν ἦταν πάντα ἀσφαλεῖς γιά νά προσεύχονται στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τό δρόμο.

Τό πρῶτο πάτωμα χωρίζεται σ' ἕνα μεγάλο δωμάτιο πού ἦταν τό σχολεῖο καί δίπλα σ' αὐτό ἦταν ἕνας μέγας καί εὐρύχωρος γυναικωνίτης, χωρισμένος ἀπό τό καθιστό ἰερό μέ ἕνα κιγκλίδωμα. Ἡ διάταξη τῆς Συναγωγῆς εἶναι αὐτή τῆς παραδοσιακῆς Σεφαραδικῆς Συναγωγῆς, μέ ἕνα διάδρομο σέ κάθε πλευρά, ὅπου βρίσκεται τό Βῆμα καί τό Ἀρῶν Ἀκόδες. Ἡ διάταξη τῶν καθισμάτων εἶναι τέτοια ὥστε νά βλέπουν τό διάδρομο καί νά τόν τονίζουν. Ἔτσι, ἀντίθετα πρὸς τή Συναγωγή τῆς Ἀθήνας, ὅπου ὅλοι βλέπουν πρὸς τό Ἀρῶν Ἀκόδες, στήν Πάτρα, οἱ συμμετέχοντες στή λειτουργία ἔβλεπαν ὁ ἕνας τόν ἄλλο κατά μήκος τοῦ κυρίου διαδρόμου καί μπορούσαν νά στρέφονται πότε πρὸς τό Ἀρῶν καί πότε πρὸς τό Βῆμα κατά τή διάρκειά τῆς λειτουργίας.

Κατασκευασμένη στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα, ἡ ἐπίπλωση τῆς Συναγωγῆς εἶναι πολύ ὁμορφα διακοσμημένη πάνω στό χρωματιστό ξύλο. Τό στύλ εἶναι νεοκλασσικό καί θυμίζει βενετική ἐπίρροη. Ἡ Πάτρα, ἄλλωστε, πάντα εὐθυγραμμίζονταν μέ τά νησιά τοῦ Ἰονίου.

Τό Ἀρῶν περιεῖχε ἕξι Σεφαρίμ. Ὅλα ἦταν σέ μεγάλα ξύλινα «TIKKIM» (οἱ ξύλινες θῆκες), σύμφωνα μέ τή συνή-

θεια καί τῶν Ρωμανιωτῶν καί τῶν Σεφαραδιτῶν Ἑβραίων, (ὄν καί εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι στή Ρόδο καί σέ μερικά ἄλλα μέρη εἶχαν Σεφαρίμ πού ἦταν ἀπλῶς τυλιγμένα γύρω σέ ξύλινους ρολοῦς ἢ «ετασίμ» καί κανονικά διαβάζονταν ὀριζοντιῶς). Ἐνα ἀπό τά μεγαλύτερα Σεφαρίμ εἶναι γραμμένο μέ πολύ μεγάλη, καθαρῆ γραφή Ἄσκεναζί σέ ἄσπρη περγαμνή. Τά ξύλινα ἐτσίμ (ρολοῖ) ἔχουν ξανακοπεῖ γιά νά ἐφαρμόζουν στά ξύλινα TIKKIM (θῆκες), τά δέ χερουῖλια φέρουν ἐπιγραφή, πού δείχνει ὅτι ἦταν δῶρο μιάς ἀμερικανικῆς Κοινότητας.

Δύο TIKKIM τράβηξαν ἀμέσως τήν προσοχή μας. Αὐτά ἦταν βαριά καί σκεπασμένα μέ μεῖλι (= καλύμματα) πού φέρουν ἀφιερωτικῆς ἐπιγραφές. Τά ἐπάνω τμήματα τῶν TIKKIM εἶναι μοναδικά καί μοιάζουν μέ κορῶνες: εἶναι πολύ διακοσμημένα καί πίσω ἀπό κάθε λοβό ὑπάρχουν μεταλλικά δεσμίματα — προφανῶς γιά νά κρατοῦν λουλούδια καί κλαδιά. Αὐτό πού εἶναι περιέργο σ' αὐτές τίς κορῶνες εἶναι ὅτι εἶναι σκεπασμένες μέ ἕνα παχύ στρώμα φτηνῆς μπογιᾶς στό χρῶμα τοῦ μπρούτζου, πού ἐξαλείφει τελείως κάθε λεπτομέρεια. Τό μεῖλι (=κάλυμμα) τοῦ μεγαλύτερου TIK εἶναι ἀπό βαθύ πορφύρο μετάξι, ἀλλά πολύ λερωμένο καί σχισμένο. Ὅμως μπροστά ὑπάρχει μιά πολύ καθαρῆ ἐβραϊκῆ ἀφιέρωση. Τό μεῖλι εἶχε ἀφιερωθεῖ ἀπό κάποια δεσποινίδα Ἐλχάϊ στίς 15 Νισσάν 5673 (1913), ἀλλά ὄχι στή Συναγωγή Πατρῶν. Πολύ καθαρά ξεχωρίζει κανεῖς τά γράμματα Κάαλ Καντῆς Κάντια. Εἶχαμε, λοιπόν, μπροστά μας τό μοναδικό θρησκευτικό ἀντικείμενο πού γνωρίζουμε ἀπό τήν ἀρχαία Κοινότητα τοῦ Ἡρακλείου στήν Κρήτη.

Ἀνοίγοντας τό TIK εἶναι φανερό ὅτι τό Σέφερ εἶναι πολύ παλιό καί ἡ θῆκη τοῦ ταίριαζε ἀκριβῶς. Εἶναι γραμμένο σέ ἐβραϊκά Σεφαραδί ὄχι σέ περγαμνή, ἀλλά σύμφωνα μέ τόν παραδοσιακό Σεφαραδικό τρόπο, σέ καφέ δέρμα.

Ἀνοίξαμε μετά καί τό δεύτερο TIK. Σ' αὐτό ἡ περγαμνή τοῦ Σέφερ δέν εἶναι πρωτότυπη. Εἶναι πολύ μικρότερη ἀπό τή θῆκη καί εἶναι γραμμένη μέ ἰταλική — ἐβραϊκή γραφή. Ἐν τούτοις, τό ἐσωτερικό τοῦ TIK ἔχει μιά πλούσια σειρά σχεδίων ἐλικοειδῶν καί μπαρόκ σέ σκαλισμένο καί ἐπιχρυσωμένο ξύλο. Τό ἐξωτερικό αὐτοῦ τοῦ TIK, ὅπως καί τοῦ πρώτου, εἶναι σκεπασμένο μέ ἕνα φτηνό ὕφασμα, μεῖλι, καί οἱ «κορῶνες» εἶναι σκεπασμένες μέ τήν ἴδια φτηνή μπογιά.

Ὅταν τά φέραμε στήν Ἀθήνα τό πρῶτο πράγμα πού κάναμε ἦταν νά καθαρίσουμε τά Σεφαρίμ. Τά ἀνοίξαμε σ'

ὀλόκληρο τό μάκρος τους καί τά καθαρίσαμε προσεκτικά μ' ἕνα μαλακό ὕφασμα γιά νά φύγει ἐντελῶς κάθε πιθαρή ὑπαρξη αὐγῶν ἐντόμων καί τά παρόμοια. Καθώς τό Σέφερ εἶχε παραμείνει, γιά πολλά χρόνια, ἐντελῶς κλειστό, ἀπαίτησε μιά προσεκτικῆ ἐξέταση τοῦ δέρματος καί τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων καί μιά σημείωση τῆς φθορᾶς καί τῆς διάβρωσης. Μετά ἀπ' αὐτά, τά Σεφαρίμ ἀπολυμνώθηκαν σ' ἕνα ὀθόλαμο ἀερίων, γιά νά καταστραφεῖ κάθε πιθανή μόλυνση ἀπό ἔντομα.

Μετά ἦλθε ἡ σειρά τῶν TIKKIM. Ἀπό κάθε TIK πήραμε δείγματα μπογιᾶς καί ἐξετάσαμε μερικά μέρη ἀπό τό ἐσωτερικό καθώς καί τό ἐξωτερικό γιά νά δοῦμε μήπως ὑπῆρχε καταστροφή ἀπό τερμίτες καί ἐπίσης γιά νά ἐξακριβώσουμε ποιά ἦταν ἡ σύνθεση ἀπ' τίς «κορῶνες». Ἀνακαλύψαμε ὅτι ὑπῆρχαν σοβαρές ζημιές ἀπό τούς τερμίτες σ' ἕνα ἀπό τά TIKKIM καί ὅτι ἡ διακόσμηση ἦταν ἀπό σκαλισμένο ξύλο. Ἀνακαλύψαμε ἐπίσης ὅτι ἡ μπογιᾶ κάτω ἀπό τό μπρούτζο ἦταν πολύ παλιά καί ὅτι δέν ὑπῆρχε μόνο ἕνα στρώμα μπογιᾶς στό χρῶμα τοῦ μπρούτζου, ὅπως ἀρχικά νομίσαμε, ἀλλά τουλάχιστον τρία ἄν ὄχι τέσσερα στρώματα.

Πρὸς τό παρόν τό Ἑβραϊκό Μουσεῖο δέν ἔχει τίς κατάλληλες ἐγκαταστάσεις γιά μιά τέλεια διατήρηση, ὄν καί εἶναι βέβαιο ὅτι σύντομα θά μπορέσουμε νά ἔχουμε ἕνα ἐργαστήρι, στό ὁποῖο θά μπορεῖ νά γίνεται ἡ ἐργασία τῆς ἀνακαίνισης κειμηλίων. Ἐφ ὅσον, ὅμως τώρα εἶναι ἔχουμε τίς ἀναγκαῖες ἐγκαταστάσεις, ἀποφασίστηκε ὅτι τό καλύτερο πού εἶχαμε νά κάνουμε ἦταν νά συνεχίσουμε τήν ἐργασία μας μέ τόν κ. Τίμωνα Τσουκαλά, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας ἐξαιρετικῶς συντηρητής πού ἔχει συνεργαστεῖ μέ τό Μουσεῖο Μπενάκη. Πάρθηκαν δείγματα ἀπό τή μπογιᾶ στό χρῶμα τοῦ μπρούτζου καί ἀπό τά πιό κάτω στρώματα μπογιᾶς γιά νά γίνει ἡ ἐξέταση. Ἀμέσως αὐτά τά δείγματα ἐστάλησαν στόν «Δημόκριτο» γιά νά ἐξεταστεῖ ἡ ἀκριβῆς τους σύνθεση. Ἐυχρόνως πάρθηκαν λεπτομερεῖς φωτογραφίες τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἔγιναν ἐξετάσεις μέ ἀκτίνες Χ. Ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα συγκεντρώθηκαν γιά νά ὑποδείξουν τόν τρόπο τῆς ἀνακαίνισης.

Ὅταν ἐπέστρεψαν οἱ ἀναφορές, διαπιστώθηκε ὅτι πάνω ἀπό τήν ἀρχική μπογιᾶ καί τῶν δύο TIKKIM ὑπῆρχαν τουλάχιστον πέντε στρώματα μπογιᾶς, στό χρῶμα τοῦ μπρούτζου. Ἦταν ἐπίσης φανερό ὅτι τό μεγαλύτερο TIK χρειαζόταν προσεκτικῆ δουλειᾶ στό ἐργαστήρι γιά νά βγοῦν αὐτά τά στρώματα τῆς μπογιᾶς, διότι ἀπό κάτω ὀ-

πήρχε ένα πολύ λεπτό στρώμα γύψου.

Τό μικρότερο ΤΙΚ δέν είχε στρώμα από γύψο καί άποφασίστηκε ότι μπορούσε νά καθαρισθεί άμέσως· ή έργασία άρχισε άμέσως. Μετά τρείς βδομάδες έργασίας καί μέ τή χρησιμοποίηση διαλυτικών, ή μπογιά, τό ένα στρώμα μετά τό άλλο, άφαιρέθηκε. Τά διάφορα στρώματα βερνικιού πού είχαν πρσινίσει από τόν καιρό βγήκαν έπίσης καί έτσι τό Σέφερ καί τό ΤΙΚ έπανήλθαν στά άρχικά τους χρώματα: ή θήκη είναι σέ χρώμα λαμπερό μπλέ καί ή «κορώνα» είναι σκαλισμένη σέ ξύλο. Αυτό πού είναι μοναδικό είναι ό ότι είχε χρησιμοποιηθεί άσημι καί χρυσός για νά τονιστούν οι λεπτομέρειες.

Τό δεύτερο ΤΙΚ πήρε πολύ περισσότερο χρόνο για νά καθαρισθεί. Ήταν άπαραίτητο νά ύποστει μία ειδική μεταχείριση εξ αίτιας τής φθοράς από τούς τερμίτες. Χρειάστηκε έπίσης νά γίνουν ένέσεις μέ ρητίνη για νά δυναμώσει τό ξύλο, εκεί όπου οι τερμίτες τό είχαν άδυνατίσει. Μόνο άφού τό ξύλο στερεώθηκε, άρχισε ή άνακαίνιση. Στην πορεία των έξετάσεων άνακαλύφθηκε ό ότι τό στρώμα πού νομίζαμε για άρχικό, στην πραγματικότητα είχε άλλο ένα στρώμα μπογιάς από κάτω. Άντιμετωπίσαμε τό πρόβλημα πού άντιμετωπίζουν οι περισσότεροι συντηρητές — τί δηλαδή νά κρατήσουμε καί τί νά θυσιάσουμε. Στο τέλος άποφασίστηκε ό ότι ή καλύτερη έκλογή ήταν νά κρατήσουμε καί τά δύο. Έτσι τό πρώτο στρώμα μπογιάς, ένα χρυσό καί κόκκινο στρώμα, καθαρίστηκε στό πίσω μέρος του ΤΙΚ. Στα μπροστινά μέρη άφήσαμε τό δεύτερο στρώμα μπογιάς μέ χρυσές καί άσημένιες διακοσμήσεις πάνω στα ξύλινα σκαλιστά «φύλλα» πού σχημάτιζαν τήν κορώνα.

Τώρα πού τά ΤΙΚΚΙΜ είχαν καθαρι-

Τό ξύλινο ΤΙΚ μετά τήν άνακαίνιση. Τό έπάνω δεξιό τμήμα του έχει άνακαινισθή στην άρχική του κόκκινη καί χρυσή διακόσμηση, πού βρέθηκε κάτω από τήν μπογιά στό χρώμα του μπρούντζου. Τό άριστερό τμήμα δείχνει τήν έπιχρυσωμένη καί άσημένια διακόσμηση πού προσετέθη στα τέλη του 17ου αιώνα.

στεί, άντιμετωπίσαμε τό δεύτερο πρόβλημα: πώς θα τά άναγνωρίζαμε; Άν καί είχαν βρεθεί στη Συναγωγή των Πατρών ήταν φανερό, από τήν άφιέρωση του ενός ό ότι προερχόταν από τήν Κρήτη. Ή όμοιότητα στην έργασία των δύο ΤΙΚΚΙΜ έδειχνε ό ότι προέρ-

χονταν από τόν ίδιο τόπο, άν όχι καί άπό τό ίδιο έργαστήρι. Ήταν φανερό ό ότι ή άφιέρωση στό ένα οι λέξεις — Κ' Κ' Καντια — άρμολζαν καί στα δύο Σεφαρίμ καί ό ότι στην πραγματικότητα τά Σεφαρίμ ήταν Κρητικά, φτιαγμένα στό νησί μέ κάποια βενετική έπιρροή. Τό μόνο πρόβλημα ήταν ό ότι δέν βρίσκαμε καμιά όμοιότητα ούτε ως πρός τήν χρησιμοποίηση του χρυσού καί του άσημένιου στρώματος ούτε ως πρός τήν χρησιμοποίηση τής κατακόκκινης μπογιάς σάν βασικό στρώμα καί όχι άπλως σάν έπικάλυψη, σέ κανένα άντικείμενο πού προέρχεται από τήν Κρήτη. Αυτό πού έγινε άμέσως φανερό ήταν ό ότι τά ΤΙΚΚΙΜ καί τό στυλ του σκαλισματος ήταν του 16ου αιώνα καί των άρχών του 17ου αιώνα, όταν ή Κρήτη ήταν στην κυριαρχία των Βενετών καί όταν οι Έβραίοι του νησιού είχαν καλές σχετικές σχέσεις μέ τίς Έβραϊκές Κοινότητες των Ίονίων νησιών καί τής ίδιας τής Βενετίας. Αυτό πού ένίσχυε αυτή τή θεωρία ήταν ή «άνακάλυψη» δύο ζευγαριών άσημένιων «ριμονίμ» πού ταιριάζαν πάνω στα ξύλινα «ΕΤΖΙΜ», πού είχαν βενετικές άσημένιες σφραγίδες από τόν 17ο αιώνα.

Άν καί δέν ύπάρχει σίγουρη άπόδειξη — καί πολύ μεγάλο μέρος από τό μυστήριο τής προέλευσής τους παραμένει άκόμη — φαίνεται ό ότι αυτά τά δύο ΤΙΚΚΙΜ, πού έχουν τώρα έπαναφερθεί στα άρχικά τους χρώματα, κατασκευάστηκαν σέ κάποιο κέντρο όπου ύπήρξε μία μεγάλη βενετική δραστηριότητα — ίσως καί στην ίδια τή Βενετία. Σήμερα άντανακλούν μία παλιά έποχή καί δυστυχώς άνιστόρητη. Μέσα σ' αυτά ύπάρχουν κάπου 300 χρόνια Ιστορίας.

ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Τό Κεντρικό Ίσραηλιτικό Συμβούλιο (Κ.Ι.Σ.) ένδιαφέρεται νά συγκεντρώσει βιβλία, μελέτες, άρθρα καί γενικώς δημοσιεύματα πού άναφέρονται, μέ ντοκουμέντα καί στοιχεία, στους Έλληνες, Έβραίους τό θρήσκευμα, πού μετεφέρθησαν στα γερμανικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως από τούς Ναζί.

Όσοι όμόθρησκοι ή άλλοι φίλοι έχουν ή γνωρίζουν τή δημοσίευσι παρομοίων στοιχείων, παρακαλούνται νά είδοποιήσουν στό ΚΙΣ (Πειραιώς 46, Άθήνα (τ.τ. 106), τηλ. 5224389), τήν κυρία Τ. Γκάλφα.

Παρακαλούμε όλους νά βοηθήσουν στην προσπάθεια αυτή. Ή συμβολή τους θα είναι άνεκτίμητη. Εύχαριστούμε.

Ο συνταγματάρχης Λώρενς (πρώτος άριστερά) με τον έμíρη Άβδουλλάχ και τό Βρεταννικό Γενικό Έπτελείο στην Ύπεριορδάνια

ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΑΙ ΑΡΑΒΕΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Δυό λαοί με κοινή καταγωγή και συγκεχυμένες χώρες ύπόγραφαν τὸ 1919 ἕνα σύμφωνο φιλίας για ν' άντιμετωπίσουν τὸν «κοινὸ ἔχθρο, τὸν Τουρκο». Ὁ ρόλος τοῦ Λώρενς τῆς Ἀραβίας. Οί Βρεταννοί ἔξαπατοῦν τελικὰ και τοὺς δυό.

‘Από τό ἐξαιρετο μηνιαῖο περιοδικό «Ίστορία» ἀναδημοσιεύουμε τό παρακάτω πολὺ ἐνδιαφέρον ἀρθρο, πού ἀξίζει ἰδιαίτερης προσοχῆς, λόγω τῆς ἱστορικής σημασίας του:

Ἡ διαμάχη μεταξύ Ἰσραηλινῶν καί Ἀράβων, πού πέρασε ἀπό διάφορες φάσεις τὰ τελευταῖα χρόνια, βρίσκεται σέ ὕφεση ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τῶν γνωστῶν συμφωνιῶν τοῦ Κόμπ Νταϊβιντ τὸν περασμένο χρόνο. Δὲν μποροῦμε, φυσικά, νὰ προεξοφλήσουμε, ὅτι δὲν πρόκειται, στὸ μέλλον, νὰ υπάρξει ἀναζωπύρωση τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στοὺς δύο λαοὺς. Εἶναι τέτοια τὰ συμφέροντα πού διακυβεύονται στὴν περιοχή αὐτὴ τοῦ κόσμου, ὥστε δὲν μπορεῖ κανεὶς καί ποτὲ νὰ εἶναι βέβαιος γιὰ κάτι καί νὰ προεξοφλήσει τοῦ αὐριο Ἰσραηλινοὶ καί Ἀραβες δὲν θὰ συγκρουσθῶν καὶ πάλι. Γιατί, ὅπως εἶναι σέ ὄλους γνωστό, δὲν εἶναι δύο μόνο τὰ κράτη πού ἀντιμάχονται στὴ σκακιέρα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Εἶναι πάρα πολλοὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὅπως ἀπέδειξε ἡ τεράστια προσπάθεια πού κατέβαλε ὁ πρόεδρος τῶν ΗΠΑ κ. Κάρτερ γιὰ νὰ προκαλέσει τὴν εἰρήνευση ἀνάμεσα στὸν πρόεδρο κ. Σαντάτ καὶ τὸν Ἰσραηλινὸ πρῶθυπουργό κ. Μπέγκιν.

Καὶ ἄλλοτε, ἐν τούτοις, εἶχε γίνει προσπάθεια γιὰ τὴν προσέγγιση Ἰσραηλινῶν καί Ἀράβων, πρὶν ἀπὸ ἐξήντα χρόνια, στὶς 3 Ἰανουαρίου 1919. Σιωνιστές καί Ἀραβες εἶχαν ὑπογράψει σύμφωνο μὴ ἐπιθέσεως. Ποιῆς ἦταν τότε οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς δύο λαοὺς;

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ἡ Παλαιστίνη δὲν ὑπῆρχε πολιτικά. Ἦταν μιά ἐπαρχία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Ἑβραῖοι, ὅμως, εἶχαν ἀρχίσει νὰ πραγματοποιοῦν, ἀπὸ τὸ 1880 σχεδόν, ἓνα ὄνειρο, πού εἶχε κρατήσει δύο χιλιάδες χρόνια: νὰ ξαναφτιάξουν τὸ κράτος τους πού εἶχε καταστρέψει ὁ Τίτος τὸ 70 μ.Χ. Παράλληλα, μέσα στοὺς κόλπους τῶν ἀραβικῶν λαῶν ἐκδηλωνόταν ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀποτινάξουν τὸ ζυγὸ τοῦ Τούρκου δυνάστη. Ὑπῆρχαν λοιπὸν δύο κινήματα ἀνεξαρτησίας, Ἰσραηλινὸ καὶ ἀραβικὸ. Καὶ τὰ δύο ἀντιμετώπιζαν ἓναν κοινὸ ἐχθρὸ, τὴν Ὑψηλὴ Πύλη. Ἡ Μεγάλὴ Βρετανία, πάλι, πού βρισκόταν σέ πόλεμο μὲ τὴ Γερμανία καὶ τὴν Αὐστρία καὶ τὸ σύμμαχό τους τὴν Τουρκία ἐνθάρρυνε Ἑβραίους καί Ἀραβες συγχρόνως νὰ ἀποτινάξουν τὸ ζυγὸ τοῦ σουλτάνου. Τὸ 1919, ἡ Ἀγγλία εἶχε ὑποσχεθεῖ στοὺς Ἑβραίους τὴν Παλαιστίνη μὲ τὴ δήλωση Μπάλφουρ καὶ στοὺς Ἀραβες ὅτι θὰ τοὺς παραχωροῦσε διάφορα τμήματα τῆς Τουρκίας. Ἑβραῖοι καί Ἀραβες βρισκόνταν ντὲ φάκτο στὸ ἴδιο στρατόπεδο.

Ἡ ἀραβοἰσραηλινὴ συμφωνία εἶχε μπεῖ στὰ σκαριά στὸ Ἀμάν, τὸ 1918, κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς πρώτης συναντήσεως κορυφῆς μεταξύ τοῦ ἐμίρη Φεϋζάλ καὶ τοῦ δόκτορα Βάιτμαν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Λώρενς τῆς Ἀραβίας.

Ὁ Φεϋζάλ, γιὸς τοῦ ἡγεμόνα τῆς Μέκκας, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῶν φυλῶν τῆς Χετζάζης κατὰ τὴ δράση τους ἐναντίον τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Βαγδάτης. Εἶχε προκαλέσει τότε μικρὲς ἀπώλειες σέ Γερμανοὺς καὶ Τούρκους, ἀλλὰ τὸ Λονδίνο τίς εἶχε ἐξογκώσει γιὰ πολιτικούς λόγους.

Ὁ δόκτωρ Βάιτμαν ἦταν πρόεδρος τῆς Σιωνιστικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ἐπίσημης κυβερνήσεως τῶν Ἑβραίων. Τὸ 1948 ἐγίνε πρῶτος πρόεδρος τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ.

Ὁ Λώρενς ἐκπροσωποῦσε τὴν Αὐτοκρατορία πού ἀσκοῦσε τότε τὴν ἀναμφισβήτητὴ ἐξουσία στὴν περιοχή, τὴ Μεγάλὴ Βρετανία, πού κατεῖχε τὸ σύνολο σχεδόν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἀφῆνε στὸ Γάλλο σύμμαχό της ἐλάχιστα ἐδάφη.

Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο 1918, ὁ δόκτωρ Βάιτμαν εἶχε πάει νὰ ἐκθέσει στοὺς Ἀραβες ἡγέτες, πού ἦταν συγκεντρωμένοι στὴν Ἱερουσαλὴμ, μὲ ποῖο πνεῦμα οἱ σιωνιστές ἀντιλαμβάνονταν τὴ συνεργασία τους μὲ τοὺς σημίτες συγγενεῖς τους. «Αὐτὸ πού ἠλθαμε νὰ κάνουμε στὴν Παλαιστίνη», τοὺς εἶπε, «δὲν θὰ εἶναι εἰς βάρος τῶν κοινοτήτων πού ἔχουν ἤδη ριζώσει στὴ χώρα, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, πρὸς ὄφελός τους (...). Οἱ σκαπανεῖς μας (...) θὰ μεταβάλουν πάλι τὴν Παλαιστίνη σέ μιά χώρα στὴν ὁποία θὰ ρεεὶ μέλι καὶ γάλα (...). Σὲ ὄλες μας τίς ἐπιχειρήσεις, γεωργικὲς καὶ βιομηχανικὲς, καθὼς καί σ' ὄλες τίς πνευματικὲς μας ἐκδηλώσεις καὶ δραστηριότητες, δὲν θὰ βλάψουμε τοὺς γείτονές μας στὴν Παλαιστίνη. Ἀντιθέτως, θὰ τοὺς βοηθήσουμε νὰ βελτιώσουν τὴ ζωὴ τους».

Ἄν ἡ συμφωνία ὑπογράφηκε στὸ Παρίσι τὸν ἐπόμενο χρόνο αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἀντιπροσωπεῖς ἀραβικὲς καὶ σιωνιστικὲς, βρισκόνταν τότε ἐκεῖ. Εἶχαν κληθεῖ νὰ πάρουν μέρος στὴ διάσκεψη τῶν Βερσαλλιῶν. Ἡ διάσκεψη αὐτὴ ἐπρόκειτο νὰ ρυθμίσει τὰ πολλαπλὰ προβλήματα πού εἶχαν δημιουργηθεῖ κατὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1914 – 1918. Σκοπὸς τῆς Ἰσραηλοαραβικῆς συμφωνίας ἦταν ἀκριβῶς νὰ συντονίσαι τίς ἐνέργειες Ἀράβων καὶ σιωνιστῶν ἀπέναντι στὴν Ἀντάντ, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινῆς τους ὑποθέσεως καὶ νὰ ἀποκομίσει ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερα ὠφελήματα ἀπὸ τὸ διαμελισμὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Οἱ ὄροι τῆς συμφωνίας ἀπηχοῦσαν μίαν ἀνώτερη ἠθικὴ καὶ ἀντικατόπτριζαν τὴν ἐ-

Ὁ ἐμίρης Φεϋζάλ (ἐπάνω) καὶ ὁ δόκτωρ Βάιτμαν (κάτω), πρόεδρος τῆς Σιωνιστικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Οἱ δύο ἄνδρες προσπάθησαν, πρὶν ἀπὸ ἐξήντα χρόνια, νὰ βροῦν τρόπο συνεννόησεως μὲ τὴν ὑπογραφή συμφωνίου.

Επιθυμία για την ύπαρξη αρμονικών σχέσεων μεταξύ των δύο μερών, πού τὰ ἔβλεπε ἕνα κοινό δράμα: ὁ Φεϋζάλ ὄνειρευόταν νά δημιουργήσει ἕνα ἀραβικό κράτος πού θά ἔκτεινόταν σ' ὅληκληρη τήν Ἀραβία, ὁ Βάιτμαν μιά Παλαιστίνη σιωνιστική.

Οἱ δύο συμβαλλόμενοι συμφώνησαν ὅτι «στὶς ἀμοιβαίες σχέσεις τους, τὸ ἀραβικό Κράτος καί ἡ Παλαιστίνη θά ἐμπνέονταν ἀπὸ καλή θέληση καί πίστη. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ θά διορίζονταν ἐκπρόσωποι Ἀράβων καί Ἰσραηλινῶν στὰ ἐδάφη τοῦ ἄλλου κράτους».

Ἐπί πλέον, «μόλις θά τελείωναν οἱ διαβουλεύσεις τῆς Συνδιασκέψεως Εἰρήνης, θά καθορίζονταν τὰ ὀριστικά σύνορα μεταξύ τοῦ ἀραβικοῦ Κράτους καί τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ μιά ἐπιτροπὴ πού θά ὄριζαν τὰ δύο μέρη».

Ἄρθρο 3: «Στὸ Σύνταγμα τῆς Παλαιστίνης θά περιλαμβανόταν διάταξη γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς δηλώσεως Μπάλφουρ».

Ἄρθρο 4: «Θά ληφθοῦν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ τὴν ἐνθάρρυνση καί τὴν παρότρυνση τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἑβραίων στὴν Παλαιστίνην σὲ εὐρύτατη κλίμακα καί γιὰ τὴ σύντομη ἀποκατάσταση τῶν μεταναστῶν στὰ παλαιστινιακὰ ἐδάφη, χάρη σὲ ἔντονο ἐποικισμό καί ἐκτεταμένη καλλιέργεια τῆς γῆς».

Τὸ ἄρθρο 7 προέβλεπε ἀραβοεβραϊκὴ συνεργασία στὸν οικονομικὸ τομέα: «Ἡ σιωνιστικὴ ὀργάνωση προτείνει τὴν ἀποστολὴν στὴν Παλαιστίνην ἐπιτροπῆς ἐιδικῶν πού θά μελετήσῃ τὶς ἐκεῖ ἐπικρατούσες συνθήκες καί νά καταρτίσῃ ἐκθεση σχετικὰ μὲ τὰ μέτρα πού πρέπει νά ἐφαρμοσθοῦν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Ἡ σιωνιστικὴ ὀργάνωση θά θέσῃ τὴν ἀποστολὴ αὐτὴ στὴ διάθεση τοῦ ἀραβικοῦ Κράτους γιὰ νά μελετήσῃ τὶς οικονομικὲς δυνατότητές του. Ἡ σιωνιστικὴ ὀργάνωση θά καταβάλῃ ὅλες τῆς τὶς δυνάμεις, γιὰ νά βοηθήσῃ τὸ ἀραβικὸ Κράτος νά ἀποκτήσῃ τὰ ἀπαραίτητα μέσα γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν του».

Ἡ συμφωνία συμπληρώθηκε στὶς 6 Μαρτίου 1919, μ' ἕνα ἀκόμη πιὸ σημαντικό κείμενο: μιά ἐπιστολὴ - δήλωση τοῦ ἐμίρη Φεϋζάλ, πρὸς τὸν Ἀμερικανὸ Φήλιξ Φρανκφούρτερ, μέλος τῆς σιωνιστικῆς ἀποστολῆς στὴ Συνδιάσκεψη Εἰρήνης. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ δὲν διατυπώνονταν ὅπως οἱ ἀμοιβαῖες ὑποχρεώσεις. Τὸ κείμενο ἀπέπνεε μιά ἀνθρώπινη ζεστασιά τόσο ἔντονη, ὥστε ἐπειτα ἀπὸ πενήντα χρόνια ἀραβο-Ἰσραηλινῆς διαμάχης, νά μὴν ἔχει χάσει τὴ δύναμή της.

«Θά ἤθελα», γράφει ὁ Ἀραβὸς πρίγκιπας, «νά ἐπωφεληθῶ ἀπὸ τὴν εὐκαιρία τῆς πρώτης μου συναντήσεως μὲ τοὺς Ἀμερικανούς σιωνιστές, γιὰ νά σὰς πῶ αὐτὸ πού εἶπα πολλές φορές στὸν δόκτορα Βάιτμαν, τόσο στὴν Παλαιστίνην ὅσο καί στὴν Εὐρώπη.

» Εἶμαστε πεπεισμένοι ὅτι Ἀραβὲς καί Ἑβραῖοι συγγενεῶν φυλετικά. Ὑπέστησαν διωγμούς ἀπὸ δυνάμεις ἀνώτερες ἀπὸ τὶς δικές τους. Ἀπὸ μιά εὐτυχί, ὅμως, σύμπτωση ἔκαναν μαζί τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν ἔθνικων ἰδεῶν τους: Ἐμεῖς οἱ Ἀραβὲς, ἰδίως οἱ διανοούμενοί μας, βλέπουμε μὲ τὴ μεγαλύτερη συμπάθεια τὸ σιωνιστικὸ κίνημα. Ἡ ἀντιπροσωπεῖα μας στὸ Παρίσι γνωρίζει ἀκριβῶς τὶς προτάσεις πού ἡ σιωνιστικὴ ὀργάνωση ὑπέβαλε στὴ Συνδιάσκεψη Εἰρήνης καί τὶς θεωρεῖ μετριοπαθεῖς καί θεμελιωμένες.

» Ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας θά κάνουμε ὅ,τι εἶναι δυνατό γιὰ νά γίνουν δεκτές οἱ προτάσεις σας. Ἀπευθύνουμε στοὺς Ἑβραίους τὶς πιὸ θερμὲς μας εὐχὲς γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὴν πατρίδα τους.

» Ἐργαζόμεστε μαζί γιὰ νά ξαναδώσουμε ζωὴ στὴν Ἑγγύς Ἀνατολή. Τὰ δύο κινήματά μας ἀλληλοσυμπληρώνονται. Τὸ ἐβραϊκὸ κίνημα εἶναι ἔθνικὸ καί ὄχι ἰμπεριαλιστικὸ. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καί γιὰ τὸ ἀραβικὸ κίνημα: εἶναι ἔθνικὸ καί ὄχι ἰμπεριαλιστικὸ. Ὑπάρχει στὴν Παλαιστίνην ἀρκετὸς χώρος καί γιὰ τοὺς δύο λαούς. Πιστεύω, ὅτι καθένας ἀπὸ τοὺς δύο λαοὺς χρειάζεται τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἄλλου γιὰ νά φτάσῃ στὴν πραγματικὴ ἐπιτυχία...».

Στὴν πραγματικότητα τὰ κείμενα αὐτὰ, πού ἐμοιάζαν νά ἐγκαινιάζουν μιά ἐποχὴ πραγματικῆς συνεργασίας τοῦ σιωνισμοῦ καί τῶν Ἀράβων γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τους, ἀποτελοῦσαν τὴν κατάληξη καί ὄχι τὴν ἀφετηρία ἐνὸς πολιτικοῦ εἰδυλλίου.

Ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ σιωνιστικοῦ κινήματος, ἔγραφε στὸ Ἡμερολόγιό του, τὸ Φεβρουάριο 1897:

«Οἱ Ἀραβὲς καί οἱ Κοῦρδοί μᾶς ἀγαποῦν. Πολλὲς φορές οἱ Ἀραβὲς προσφεύγουν σ' ἕναν Ἑβραῖο, γιὰ νά λύσει τὶς διαφορὲς τους παρὰ σὲ τουρκικὸ δικαστήριον».

Ὁ Χέρτσλ εἶχε διατυπώσει τὴν κύρια συνισταμένη τῆς ἐβραιοαραβικῆς συνεργασίας: τὸ κοινὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Ὁθωμανῶν.

Ἐπὶ πρῶτον ὅμως καί ἄλλη: ἡ ἀνάγκη, πού εἶχαν, τὴν μακρινὴ ἐκείνη ἐποχὴ, οἱ Ἀραβὲς ἀπὸ τὴν ἐμπερία τῶν Ἑβραίων. Στὸ βιβλίον του Ἀλτνούλαντ, ἔργο πολιτικῆς φαντασίας πού ἐκδόθηκε τὸ 1903, ὁ Χέρτσλ φαντάζεται τὴν Παλαιστίνην τοῦ 1923 καί περιγράφει τὴν κοινὴ ζωὴ Ἑβραίων καί Ἀράβων. Ἡ πραγματικότητα ἐξ ἄλλου, ἐπρόκειτο νά ὑπερακοτῆσῃ τοὺς δραματισμούς τοῦ Χέρτσλ. Ὁ σιωνισμὸς καί τὸ κίνημα ἀ-

Ὁ Θεόδωρος Χέρτσλ, πού ὀργάνωσε τὸ 6ο Σιωνιστικὸ Συνέδριο στὴ Βασιλεῖα τὸ 1903. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ ἰδρυτὴς τοῦ σιωνιστικοῦ κινήματος δραματιζόταν τὴν κοινὴν ζωὴ Ἑβραίων - Ἀράβων.

Τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν στὴν Ἱερουσαλὴμ (φωτογραφία τοῦ 1930). Ἡ ἱερὴ πόλη ἐνσάρκωνε τὰ ὄνειρα τῶν Ἑβραίων τῆς Διασπορᾶς.

νεξαρτησίας των Αράβων συμμαχισαν έναντιόν του όθωμανικού δεσποτισμού και συγκεντρωτισμού.

Υπήρχε στή συμμαχία αυτή κάτι περισσότερο από μία άπλή τακτική άπέναντι στον κοινό έχθρό. Τό άραβικό έθνικό κίνημα είχε φυσικά συμφέρον νά συνεργασθεί με τά άλλα κινήματα άνεξαρτησίας και τούς άυτονομιστές πού ήταν σέ θέση νά έξασθενίσουν τήν έξουσία τής Υψηλής Πύλης. Όρισμένοι, όμως, από αυτούς τούς πολιτικούς έβλεπαν σέ μία δυτικοποιημένη έβραϊκή Παλαιστίνη, ένα σπέρμα κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής προόδου, πού θά έξυηρητούσε όχι μόνο τίς πολιτικές βλέςψεις των Αράβων, αλλά και τά άνθρωπιστικά τους ιδεώδη.

Στά λαϊκά στρώματα, οι σχέσεις μεταξύ Έβραίων μεταναστών και άυτοχθόνων Αράβων δέν παρουσίαζαν τήν ένταση πού άπέκτησαν στα κατοπινά χρόνια.

Η άρμονία αυτή στις σχέσεις των δύο λαών, μεταφράστηκε σέ πολλές πολιτικές εκδηλώσεις «φιλοσιωνιστών».

Τό 1899, ό Γιουσούφ Ντία άλ Χαλίφτ, άλλοτε πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου τής Ίερουσαλήμ, έγραψε ένα γράμμα στο μεγάλο ραββίνο τής Γαλλίας, Σαδών Χάν. Συμβούλευε τούς σιωνιστές νά μήν έγκατασταθούν στήν Παλαιστίνη έξ αιτίας των «φανατικών Καθολικών και Όρθοδόξων, πού δέν άφήνουν εύκαιρία νά ύποδουλίσουν τό μίσος των Αράβων έναντιόν των Έβραίων».

Όρισμένα έθνικά άραβικά κόμματα πρότειναν σύναψη «ισλαμοεβραϊκής συμμαχίας». Ήταν ή περίπτωση τής Έπιτροπής γιά τήν Ένωση και τήν Πρόοδο τής Ίερουσαλήμ. Στίς 19 Φεβρουαρίου 1913, ό Νταούντ Μπαρκατ, μέλος του Κόμματος γιά τήν Άποκέντρωση, και άρχισυντάκτης τής «Άλ Άχράμ» γράφει στήν έφημερίδα του: «είναι άπόλυτα άναγκαίο νά συνηνεηθούν σιωνιστές και Άραβες (...).

Ό Σαλίμ Ναγιάρ, άλλος όπαδός τής «άποκεντρώσεως» πρότεινε στο «Νεότουρκο», τήν καθημερινή έφημερίδα πού εξέδιδε τό σιωνιστικό κίνημα τής Κωνσταντινουπόλεως και πού είχε άποκτήσει μεγάλο κύρος στήν όθωμανική πρωτεύουσα, προφορική συμφωνία ανάμεσα στο Κόμμα τής Άποκεντρώσεως και τούς σιωνιστές: «Η έπιτροπή του Καίρου, πού εύνοεί κατ' άρχήν τήν έβραϊκή μετανάστευση στή Συρία και τήν Παλαιστίνη και τή σύναψη συμφωνίας με τούς σιωνιστές, θά ύποχρεωθεί νά έργασθεί γιά μία προσέγγιση ανάμεσα στον άραβικό και τον έβραϊκό κόσμο και τή διάλυση με τήν προφορική και γραπτή προπαγάνδα όλων των προκαταλήψεων, όσον άφορά τήν έβραϊκή μετανάστευση. Σέ αντίλλαγμα, ό «Νεότουρκος» θά αναλάμβανε τήν ύποχρέωση νά βοηθήσει τό άραβικό κίνημα (...). Ό «Νεότουρκος» θά έκανε ό,τι ήταν δυνατόν ώστε οι εύρωπαϊκές έφημερίδες, ιδίως οι γερμανικές, με τίς όποιες βρισκόταν σ' έπαφή, σ' τηρήσουν τήν ίδια γραμμή».

Η συμφωνία αυτή έγκρίθηκε και από κάποια άλλη ομάδα Αράβων έθνικιστών, τήν Έπιτροπή γιά τή Μεταρρύθμιση τής Βηρυτού. Και παραπέμφθηκε γιά συζήτηση στο Άραβικό Συνέδριο πού συνήλθε στο Παρίσι τό 1913. Τό Συνέδριο αυτό άπέφυγε νά ψηφίσει όποιαδήποτε άντισιωνιστική άπόφαση, μολονότι τό θέμα τής «μεταναστεύσεως στή Συρία» βρισκόταν στήν ήμερησία διάταξη. Ό πρόεδρος αυτού του Συνεδρίου, πού είχε σκοπό νά κάνει γνωστές τίς άραβικές έθνικές διεκδικήσεις στον κόσμο, δήλωσε: «Όλοι οι Άραβες τρέφουν τά καλύτερα αίσθήματα γιά τούς Έβραίους. Είναι φυλετικοί άδελφοί μας και τούς θεωρούμε Συρίους πού άναγκάστηκαν νά έγκαταλείψουν άλλοτε τήν χώρα τους, αλλά έπιθυμούν πάντοτε νά συνηνεηθούν μαζί μας. Είμαστε βέβαιοι ότι οι Άραβες άδελφοί μας είναι έτοιμοι νά μας βοηθήσουν προς τό κοινό συμφέρον, γιά τήν υλική και ήθική ανάπτυξη τής κοινής μας πατρίδας».

Ό «Νεότουρκος» δημοσίευσε μία συνέντευξη του Ραφίκ Μπέη άλ Άζάμ, προέδρου τής Έπιτροπής του Καίρου. Ό άραβικός Τύπος τήν αναδημοσίευσε: «Κατανοούμε άπολύτως τί βοήθεια μπορούν νά προσφέρουν τό κεφάλαιο, ή προθυμία και ή έξυπνάδα των Έβραίων γιά τή γρήγορη ανάπτυξη των περιοχών μας και έπομένως δέν πρέπει νά διαπράξουμε τό σφάλμα νά μήν δεχθούμε».

Αυτή είναι ή προϊστορία τής συμφωνίας Βάιτμαν - Φεϋζάλ. Όταν οι άραβικές και σιωνιστικές άντιπροσωπείες βρέθηκαν στο Παρίσι γιά τή Διάσκεψη τής Ειρήνης, οι ήγέτες των Αράβων δέν παρέλειψαν νά εκφράσουν πάλι δημοσίως μπροστά στους εκπροσώπους των μεγάλων Δυνάμεων και τον Τύπο τά αισθήματά τους.

Στό ύπόμνημά της, πού υπέβαλε στίς 29 Ίανουαρίου 1919, ή άντιπροσωπεία τής Χετζάζης έξείρασε τήν Παλαιστίνη από τίς διεκδικήσεις της. Τό ίδιο έκανε και ό έμίρης Φεϋζάλ όταν, στίς 6 Φεβρουαρίου 1919, έπικεφαλής τής άντιπροσωπείας του, στήν όποία έπαιρνε μέρος και ό Λώρενς τής Άραβίας, έμφανίσθηκε μπροστά στήν Έπιτροπή των Πέντε. Πιο συγκεκριμένη άκόμη ήταν ή συριακή άντιπροσωπεία. «Η Παλαιστίνη», δήλωσε στίς 13 Φεβρουαρίου ό Χεκρί Γκαλέμ. «είναι άναμφισβήτητο τμήμα τής Νότιας Συρίας. Τήν διεκδικούν οι σιωνιστές. Έχουμε ύποστεί πολλά δεινά όμοια με τά δικά τους. Δέν μπορούμε νά μήν τούς άνοιξουμε διάπλατα τίς πύλες τής Παλαιστίνης. Άς έγκατασταθούν στήν Παλαιστίνη αλλά σέ μία Παλαιστίνη άυτόνομη, δεμένη με τήν Συρία μόνο με τά δεσμά μιάς όμοσπονδίας».

Ό έμίρης Άβδουλλάχ τής Υπεριωρδανίας και ή Γκόλντα Μείρ: Οι συνηνεήσεις τους άπέβησαν άκαρπες.

«Αραβες λοιπόν και Έβραιοι ήταν απολύτως σύμφωνοι και άκολουθοῦσαν μιά κοινή πολιτική περιπέτεια.

Είχε ή προσπάθειά τους πιθανότητες επιτυχίας; Έτσι φαινόταν. Η Μεγάλη Βρεταννία άσκούσε εκείνη τήν εποχή τήν πραγματική έξουσία. Τά στρατεύματά της κατείχαν τήν Έγγύς Άνατολή. Φαινόταν νά συμφωνεί με αύτήν τήν πολιτική. Ο Ικανότατος σέ δολοπλοκίες και μηχανοραφίες εκπρόσωπός της, ό συνταγματάρχης Λώρενς, έτρεφε ό ίδιος τό όνειρο μιάς έβραιοαραβικής συνυπάρξεως.

Στίς 2 Αύγουστου 1909, δέκα χρόνια περίπου πρίν από τήν έξέγερση τής έρήμου, ό Λώρενς είχε περιγράψει σέ ένα γράμμα του πρós τή μητέρα του τίς αξιοθρήνητες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες πού έπικρατούσαν στήν Παλαιστίνη. «Όσο πió γρήγορα τήν άξιοποιήσουν οι Έβραίοι, τόσο τό καλύτερο. Οι άποικίες τους άποτελούν φωτεινά σημεία μέσα στήν Έρημο».

Τόν Σεπτέμβριο 1920, σ' ένα άρθρο του ό Λώρενς ύποστήριζε άκόμη αύτήν τήν άποψη: με τήν έξυπνάδα και με τήν Ικανότητά τους, με τά κεφάλαιά τους, έλπίζουμ νά τήν μετατρέψουμ σέ χώρα εύρωπαϊκή. Η επιτυχία του έγχειρήματος τους θά άνυψώσει άσφαλώς τόν άραβικό πληθυσμό στό δικό τους επίπεδο. Αυτό θά μπορούσε νά έχει σημαντικές συνέπειες για τό μέλλον του άραβικοῦ κόσμου. Θά μπορούσε ό άραβικός κόσμος νά άποκτήσει τέτοιο τεχνικό έξοπλισμό, ώστε νά μήν εξαρτάται από τή βιομηχανική Εύρώπη και σ' αύτή τήν περιήπωση, ή νέα όμοσπονδία θά μπορούσε νά γίνει μαγκόσμια δύναμη». Και ό Λώρενς καταλήγει: «Αυτό, έν τούτοις, δέν θά πραγματοποιηθεί ούτε στή σημερινή ούτε στήν έπόμενη γενιά. Άλλά κάθε Αύτοκρατορία πού θά θελήσει νά στερεωθεί στή Δυτική Άσία θά πρέπει νά τό λάβει σοβαρά ύπ' όψη της. Γιατί μιά τέτοια Αύτοκρατορία θά διατηρηθεί ή θά πέσει άνάλογα με τή σιωνιστική δραστηριότητα

και τήν έξέλιξη τών γεγονότων στή Ρωσία».

Όστόσο, ή άραβοεβραϊκή συμφωνία δέν εφαρμόστηκε στήν πράξη. Για πολλούς λόγους.

Ο πρώτος άφορά τό ρόλο τής Μεγάλης Βρεταννίας. Είχε άπελευθερώσει τούς λαούς τής Έγγύς Άνατολής από τόν τουρκικό ζυγό, αλλά για νά τούς θέσει κάτω από τό βρεταννικό. Προκάλεσε έπομένως έναντίον της ένα νέο κίνημα άνεξαρτησίας τών Άράβων και φυσικά τήν αντίθεση τής έβραϊκής Παλαιστίνης. Άλλά ή Μεγάλη Βρεταννία, πού είχε κάθε λόγο νά φοβάται τόν κοινό άγώνα τών δύο κινήματων, κατόρθωσε νά τούς ρίξει τόν έναν έναντίον του άλλου, τή στιγμή πού τά δύο αυτά κινήματα έπρεπε νά συνεργάζονται στενά έναντίον του κοινού έχθρου. Η Μεγάλη Βρεταννία έφάρμοσε και πάλι τό δόγμα του «διαίρει και βασίλευε» και κατόρθωσε νά έξαντλήσει Έβραίους και Άραβες σ' ένα άδελφοκτόνο πόλεμο.

Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι στήν καρδιά του άραβικοῦ στρατοπέδου ύπήρχε μιά σοβαρή μερίδα πού άντετίθετο, άκριβώς όπως τό 1978, σέ κάθε συνεννόηση με τούς Έβραίους. Οι φιλοσιωνιστές και οι αντισιωνιστές έξέφραζαν τότε ό,τι εκφράζουν σήμερα οι άνταγωνιστές Άνουάρ Έλ Σαντάτ και Γιασέρ Άραφάτ. Ένώ οι πρώτοι έξέφραζαν τή φιλία τους πρós τούς σιωνιστές, οι δεύτεροι επιδίωκαν νά τερπιλίσουν κάθε συνεννόηση μαζί τους.

Τό 1905, ό Ναγκίμπ Άζουρό έγραφε στό βιβλίο του «Η άφύπνηση του άραβικοῦ έθνους»: «Δύο σημαντικά φαινόμενα τής ίδιας φύσεως, αλλά έν τούτοις άντίθετα, πού δέν τράβηξαν άκόμη τήν προσοχή κανενός, εκδηλώνονται αύτή τή στιγμή στήν Άσιατική Τουρκία: ή άφύπνηση του άραβικοῦ έθνους και ή προσπάθεια τών Έβραίων για νά επανιδρῦσουν σέ εύρωπαϊκή κλίμακα τό αρχαίο κράτος του Ίσραήλ. Τά δύο αυτά κινήματα είναι προορισμένα νά μάχονται συνεχώς μεταξύ τους έως ότου τό ένα

συντρίψει τό άλλο. Από τό τελικό άποτέλεσμα τής πάλης άνάμεσα στους δύο λαούς θά έξαρτηθεί τό μέλλον όλόκληρου του κόσμου».

Όρισμένες εφημερίδες καλούσαν άνοιχτά τούς Άραβες νά δράσουν, όπως ή «Άλ Μανάρ» του Μαρτίου 1914: «Η πρέπει νά έλθουμ σέ συμφωνία με τούς σιωνιστές ήγέτες ή νά ενώσουμ όλες τίς δυνάμεις μας για νά άντιπαχθούμ με με κάθε τρόπο στους σιωνιστές, δημιουργώντας στήν αρχή συνδέσμους και εταιρίες και στό τέλος, οργανώνοντας ένοπλες ομάδες πού θά άντιπαχθούμ με τή θία. Όρισμένοι Άραβες άρχηγοί λένε πως αυτό είναι τό πρώτο πού έχουμ νά κάνουμ γιατί ή ένοπλη δράση είναι τό έσχατο μέσο».

Ένας ριζοσπάστης, ό Χακί Μπέυ άλ Άζάμ, ήταν πió συγκεκριμένος. Στίς 20 Ίουνίου 1914, προτείνει στήν «Εφημερίδα τής Βηρυτού» νά θεραπευθεί από τό σιωνισμό «χρησιμοποιώντας μέσα άποφασιστικά, έξωθώντας τόν πληθυσμό νά καταστρέψει τό ύποστατικά τών Έβραίων, νά βάλει φωτιά στίς παρκοϊκές τους, οργανώνοντας ένοπλα τμήματα για τήν εφαρμογή αύτών τών σχεδίων. Και τότε εκείνοι πού βρίσκονται εκεί θά μεταναστεύσουν για νά σώσουν τή ζωή τους».

Έξ άλλου, ή συμφωνία πού είχε συνάψει ό Φεϋζάλ περιλάμβανε ένα περιορισμό: έναν κωδίκελλο, πού έξαρτούσε τήν εφαρμογή τής συμφωνίας από τήν Ικανοποίηση του συνόλου τών άραβικών διεκδικήσεων. Έπομένως ό Φεϋζάλ, μολοντί ό πατέρας του έγινε βασιλιάς τής Χετζάζης, ό αδελφός του Άβδουλλάχ βασιλιάς τής Ύπεριοδανίας και ό ίδιος βασιλιάς του Ίράκ, θεώρησε τόν έαυτό του άποδεσμευμένο από τήν ύπόσχεσή του, γιατί ή Συρία και ό Λίβανος άποδόθηκαν στή Γαλλία. Χωρίς άμφιβολία ή άνεξαρτησία ύπήρξε διαφορετική στα γαλλικά προτεκτοράτα και οι Άραβες άπέκτησαν τήν έλευθερία τους. Αύτή όμως ή έλευθερία έσπασε τά εύθραυστα δεσμά πού ή άγγλική διπλωματία είχε έπινοήσει για νά κρατήσει ύπό τήν έ-

πιρροή της τούς νέους ηγεμόνες...

Έπί πλέον, όταν τό έθνικό άραβικό κίνημα άναλάμβανε ύποχρεώσεις, βρισκόταν άκόμη στά σπάργανα. Είχε διεκδικήσεις καί χρησιμοποιούσε κάθε δυνατό μέσο γιά νά τίς πραγματοποιήσει. Μετά τήν πτώση τής Όθωμανικής Αύτοκρατορίας, ό άραβισμός έγινε τό δόγμα κυρίαρχων κρατών. Ή συμφωνία πού είχε συνάψει ό Φεϋζάλ είχε πολύ λίγες πιθανότητες νά ένωματωθεί στήν πολιτική του θριαμβεύοντος άραβισμού. Θα έπρεπε νά υπάρχουν έπικεφαλής τών άραβικών κρατών άνδρες μέ έντονη προσωπικότητα. Άλλά δέν ύπήρχαν.

Όστόσο, συναντούμε, ως τήν έποχή πού προηγήθηκε άπό τήν σύγκρουση τών δύο λαών, ένα άπόηχο του είδουλίου του 1919. Τό 1947 καί τό 1948, πρίν άκριβώς άπό τόν πρώτο άραβοϊσραηλινό πόλεμο καί πρίν άπό τήν ίδρυση του Ισραηλινού Κράτους, γίνονται μυστικά συνεννοήσεις μεταξύ σιωνιστών καί του βασιλιά Άβδουλλάχ τής Ύπεριορδανίας. Ή Γκόλντα Μέιρ (πού τήν έποχή εκείνη όνομαζόταν Μέγερσον) είχε έλθει στό Άμμάν, στό παλάτι του μονάρχη, μεταμφιεσμένη σέ Άράβισσα μέ μόνη προφύλαξη πυκνά πέπλα. Οι συνεννοήσεις απέβησαν άκαρπες. Άλλά ό Άβδουλλάχ τής έξομολογήθηκε: «Πιστεύω», είπε, «ότι ή Θεία Πρόνοια έπανάφερε έδώ, έσας, ένα λαό σηmitικό πού βρέθηκε έξόριστος στήν Εύρώπη, σ' αυτήν τή σηmitική Άνατολή πού έχει άνάγκη άπό τίς γνώσεις σας. Μόνο μέ τήν ήγεσία σας οι σηmitικοί λαοί θά ξαναβρουν τήν παλιά τους δόξα. Οι χριστιανοί δέν θά μάς δώσουν βοήθεια γιατί μισούν τούς σηmites. Άν δέν ένώσουμε τήν προσπάθειά μας, γιά νά στηρίξουμε ό ένας τόν άλλο, κανείς δέν πρόκειται νά μάς βοηθήσει».

Ό Άβδουλλάχ ήθελε νά έκμεταλλευθεί γιά τόν έαυτό του τή χειρονομία αυτή τής Θείας Πρόνοιας. Καί τί δέν θά έδινε γιά νά άναγνωρίσουν τήν έξουσία του οι Έβραίοι. Τούς ύποσχόταν πολλά προνόμια

Ό Βρεταννός στρατηγός Άλλενμπυ καί ό Φεϋζάλ, πού οι Άγγλοι άνέβασαν στό θρόνο του Ίράκ.

καί έκπροσώπηση στό Κοινοβούλιο μέ δικαίωμα στίς μισές έδρες. Άκόμη καί ύπουργούς Έβραίους ύποσχέθηκε νά χρησιμοποιήσει. Οι άντιτιθέμενοι στήν προσέγγιση Άράβων καί Έβραίων δολοφόνησαν τόν Άβδουλλάχ.

Σήμερα, κανείς δέν μπορεί νά προβλέψει ποιές θά είναι στό μέλλον οι άραβοϊσραηλινές σχέσεις. Βέβαια ύπάρχει ή συμφωνία του Κάμπ Νταϊήβιντ. Άλλά ένάντιον αυτής τής συμφωνίας, πού ύπογράφηκε, όπως είναι γνωστό, κάτω άπό τήν πίεση του προέδρου τών

Η.Π.Α. κ. Κάρτερ, έχουν ταχθεί τό περισσότερο κράτη. Καί ιδίως οι όργανώσεις τών Παλαιστινίων πατριωτών, πού βλέπουν νά άποκλείεται ή πραγματοποίηση του όνειρου τους γιά τή δημιουργία ανεξαρτήτου παλαιστινιακού κράτους. Άς μήν ξεχνάμε ότι τεράστια συμφέροντα, πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά, διακυβεύονται στή Μέση Άνατολή, καί δέν ξέρει κανείς ποιές μπορεί νά είναι οι εξελίξεις στήν τρομερά εύαίσθητη αυτή περιοχή του κόσμου.

ARNOLD FREYZMAN

NINA KOKKALIDOU NAXMIA

Ἡ Νίνα Κοκκαλίδου Ναχμία γεννήθηκε στὸν Πύργο τῆς Ἡλείας. Ἀπὸ τὰ σχολικὰ τῆς ἀκόμα χρόνια συνεργαζόταν μὲ περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες. Ἔτσι μπόρεσε νὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ τίς δυνατότητές τῆς στὴν πεζογραφία καὶ τὴν ποίηση. Τὴν πρώτη ἐπίσημη ἐμφάνισή τῆς στὰ γράμματα τὴν ἔκανε τὸ 1963 μὲ τὸ μυθιστόρημά τῆς «Ἡ κοιλιάδα μὲ τοὺς Ἄμπουλες» (ἄμπουλες στὴν τοπικὴ διάλεκτο σημαίνει πηγὴ, ἀναύρα). Τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ θεωρήθηκε ἀπ' τὴν κριτικὴ σὰν ἓνα ἔργο ἀντιπροσωπευτικὰ ἑλληνικὸ καὶ καθιέρωσε τὴ συγγραφέα στὴν πεζογραφία τοῦ τόπου μας.

Τὸ 1964 κυκλοφορεῖ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τῆς (ἐκτός ἐμπορίου) μὲ τίτλο «Οἱ Ἀποσταμένοι». Τὴν ποιητικὴ τῆς δουλεῖ ἡ κ. Ναχμία δὲν τὴν παρουσίασε στὸ κοινὸ παρά μ' αὐτὴ μόνο τὴ συλλογὴ, ἐνῶ ἔχει ἓνα ἀγκῶδες ποιητικὸ ἔργο ἀνέκδοτο. Τὸ πάθος τῆς εἶναι ἡ πεζογραφία γι' αὐτὸ καὶ ἡ συνεργασία τῆς μὲ τὰ λογοτεχνικὰ περιοδικὰ τοῦ τόπου εἶναι πλατεῖα.

Τὸ 1965 ἐκδίδει τὸ μυθιστόρημα «Ἴνστιτούτο Καλλονῆς», πού βραβεύθηκε ἀπ' τὸ Δῆμο Θεσσαλονίκης. Τὸ βιβλίο αὐτὸ θεωρεῖται ὡς τὸ μοναδικό, ἀπ' ὅσο γνωρίζουμε, πού μυθιστορηματικὰ παρουσιάζει τί γίνεται μέσα σ' ἓνα Ἴνστιτούτο Καλλονῆς καὶ ποιῆς εἶναι οἱ ψυχολογικὲς καταστάσεις καὶ τὰ ἀτομικὰ ἐνδιαφέροντα τῶν γυναικῶν πού περνοῦν πολλὰς ὥρες σ' αὐτοὺς τοὺς ναοὺς τῆς ὁμορφιάς.

Τὸ 1972 ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Ἴκαρος ἐκδίδει τὸ μυθιστόρημα-ντοκουμέντο «Τηλεφωνικὸ Κέντρο». Εἶναι ἐμπειρίες τῆς συγγραφέως ἀπὸ τὸ Τηλεφωνικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν, τὴν παράδοσή του στοὺς Γερμανοὺς, τὴν ἀντίσταση καὶ τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ἡ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὸ ἐβραϊκὸ στοιχεῖο, μὲ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ μὲ ἐπαφὲς ἀντίστασης καὶ κρυμμένων Ἑβραίων στὴν Ἀθήνα. Κι' αὐτὸ τὸ βιβλίο βραβεύτηκε.

Τὸ 1975 κυκλοφορεῖ ἡ συλλογὴ διηγημάτων μὲ τίτλο «Ἡ ἄλλη κοινωμία» καὶ στὰ διηγήματα αὐτὰ βρίσκουμε τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς συγγραφέως: ἀγάπη γιὰ τὴ γῆ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Κυρίως τὸν ἄνθρωπο τῆς χαμοζωῆς.

Τὸ 1978 ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐγνατία» ἐξέδωσε τὸ μυθιστόρημά τῆς «Ἄγωνα Γραμμῆ» πού θίγει πολλὰ κοινωνικὰ προβλήματα, ὅπως ἡ θέση τοῦ ἀστικοῦ σπιτιοῦ σήμερα, ὁ γάμος, ἡ προίκα, ἡ ἐπανάσταση τῆς γυναίκας, ὁ ἐγκαταλειμμένος ἀγροτικὸς γιατρός, ὀλη ἢ ... ἀγὼν κοινωνικὴ γραμμῆ...

Ἡ Νίνα Κοκκαλίδου Ναχμία εἶναι μέλος τῆς Ἑταιρείας Λογοτεχνῶν Θεσσαλονίκης. Ἐργάζεται στὴν ἐφημερίδα «Θεσσαλονίκη» ὡς δημοσιογράφος ἐρευνήτρια καὶ ζεῖ μόνιμα στὴ Θεσσαλονίκη.

● *Τὰ «Χρονικά» παρουσιάζουν τὴν ὁμόθρησκη συγγραφέα μὲ τέσσερα ποιήματά τῆς, πού ἀναφέρονται σὲ ἐβραϊκὰ θέματα.*

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Οἱ Ἑβραῖοι στὶς συναγωγὰς
ψάλλουν τὴν ὑπόδοχὴ τοῦ Σαββάτου,
στὶς παρασκευιάτικες ψυχὲς τους ἔδωσε ὁ ἥ-
λιος.

ΑΔΟΝΑΪ. ΑΔΟΝΑΪ.

Ἄπ' τὴ ρέμβη τῶν ματιῶν τους
περνάει τὸ χτές καὶ τὸ αὔριο,
περνάει τίς καλυμμένες κορφές τοῦ κορμιοῦ
τους
πού ἡ στάση τῆς προσευχῆς ἰσοζυγιάζεται

μὲ τὸ ἀκάλυπτο ἐσωτερικὸ τους.

ΑΔΟΝΑΪ. ΑΔΟΝΑΪ,

ἀναβρῦζει ἡ δέηση τῆς ὑπόδοχῆς τοῦ Σαββά-
του.

Κι' ὅπως κινοῦνται τὰ караβάνια τῶν προγό-
νων

κοσκινίζοντας στὰ δάχτυλά τους
μιὰ πίστη σὰν κόκκο πάνω σὲ κόκκο
γιομίζουν τὴν ἔρημο μὲ φρέατα καὶ φοινικιές
τὴν ὥρα τῆς ὑπόδοχῆς τοῦ Σαββάτου.

ΑΔΟΝΑΪ, ΑΔΟΝΑΪ.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

Τώρα πού τά μεροκάματα ίσοζυγιάστηκαν
μέ τό ποσοστό τής συνείδησής μας,
είναι μάταιο νά κυνηγάμε τή σκιά μας
πού δέ δρόσισε τούς προγραμματισμένους στό
χαμό,

τ' ανθρώπινα δάκρυά μας
πού δέν έσβησαν τ' αναμμένα καμίνια,
τό δηλητήριο τής επανάστασής μας
πού ήταν δυνατότερο άπ' τ' άέριο.

Τώρα πού τά βήματά μας άντηχοΰν στους δρό-
μους
είναι μάταιο νά παρατηρούμε πόσες πέτρες ύ-
πάρχουν,

καί νά ψάχνουμε γιά τ' άχνάρια
των παιδικών ποδιών πάνω στά χιόνια.

Άς ξεθάψουμε τά ιερά Ταλέθ
κρυμμένα στό άφθαρτο πνεΰμα
κι' άς πλέξουμε στά κρόσια τους
τή στάχτη εκείνων.

Έμεϊς τώρα, άς πορευτοΰμε πρός τήν έρημο.

ΜΠΑΡ-ΜΙΤΣΒΑ

Άνέβηκε στόν τόπο τής προσευχής
τ' άγόρι μέ τά δεκατέσσερα χρόνια
κρατώντας στήν άγκαλιά του τά σέφερ-τορά
τά ιερά
σάν τήν έλπίδα των ανθρώπων
δταν φιλώντας τά δάχτυλά τους
στέλνουν τό αίώνιο μήνυμά τους στόν αίώνιο.

Σκέπασε τούς ώμους του
μέ τό άσπρο μεταξωτό τό μαντήλι
πού μεταμόρφωσε τό παιδικό λίκνο
σ' έναν ούρανό πιό χαμηλό
πού ή βροχή των λουλουδιών
διηγείται τό τέλος μιās Άνοιξης
κι' ή λάμψη του άνοιγμένου Ιεροΰ βωμοΰ
τήν ύπόσχεση μιās άλλης
στό άγόρι πού έγινε δεκατεσσάρων χρονών.

ΕΦΤΑΚΛΩΝΗ ΛΥΧΝΙΑ

Ή έφτάκλωνη λυχνία άναψε κι άπόψε
μέσα στά σπλάχνα τής γής
πού μās καταδίωξε τό χάδι του ήλιου,
βρήκαμε τ' άσάλια, τά βαθειά πηγάδια
καί τίς μίνες του χρυσωμένου μαρμάρου.
Άπόψε πατέρα, σβήσε έσύ τό πρώτο φώς,

αΰριο έγώ, αΰριο τ' άδέρφια
μέρες έφτά, τής ζωής τό τέλος,
κι' ύστερα πατέρα ποιός θά ξεφορτώσει
τίς καμήλες άπ' τό νερό και τό ψωμί;
Κι' ύστερα ποιός θά σκεπάσει
μέ τ' άργασμένο πετσί του
τ' άχνάρια των λεγεωνάριων
γιά νά κοιμηθοΰν τά μικρά παιδιά;
Κι' ύστερα, πατέρα, ποιός θ' άνάψει τή λυχνία;

Όταν ή φλόγα της είναι στήν πνοή του Θεοΰ
τί μάταιος ό σκοτωμός των ανθρώπων νά τή
σβήσουν.

ΝΙΝΑ ΚΟΚΚΑΛΙΔΟΥ ΝΑΧΜΙΑ

«Καλή σας τύχη στήν Εὐρώπη. Θά ἤθελα ὡστόσο νά ξέρετε πώς τό χαμόγελό σας θά μᾶς λείπει πολύ, ἀπό δῶ κι ἐμπρός, στό Ὑπουργικό Συμβούλιο».

Μέ αὐτή τήν ἀνδρική — ἔστω καί ἄν εἶναι προεδρική — φιλοφρόνηση ὁ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν ἀποχαιρέτησε τήν — πολύ — πετυχημένη ὑπουργό του τῆς Ὑγιεινῆς καί τῆς Οἰκογένειας Σιμόν Βεΐλ, πού, στίς 10 Ἰουνίου, ἐκλέχθηκε βουλευτής στό Ἀ' Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ἀπλή φιλοφρόνηση ἀνδρός, πού, ἀπό τήν κούνια του, ξέρει νά μιλά στίς γυναῖκες γιά τό χαμόγελό τους: δίολου βέβαιο.

Χαμόγελα χαζοχαρούμενα. Χαμόγελα θελκτικά, χαμόγελο ἀκόμη τῆς Τζοκόντας. Μέ τό δικό της μοναδικό χαμόγελό της, ἡ Σιμόν Βεΐλ γράφτηκε τήν Τρίτη 17 Ἰουλίου τοῦ 1979 στήν ἱστορία σάν πρώτη Πρόεδρος τοῦ Πρώτου ἐκλεγμένου Κοινοβουλίου τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης.

Μέ τό γκριζοπράσινα μάτια της, τά πεταχτά μάγουλά της, τό τραβηγμένο σέ (μοντέρνο) κότσο μαλλιά της, τά ἀψογα κλασσικά ταγιέρ της, τή μικροαστική οἰκογενειακή της ζωή, ἡ πενηντάχρονη — ὠραιότατη ἀκόμη — Σιμόν Βεΐλ θά μπορούσε νά εἶχε μείνει μιά γυναίκα σάν ὄλες τίς ἄλλες. Ἡ, τουλάχιστον, σάν πολλές ἄλλες. Μόνο πού ἡ Σιμόν Βεΐλ σηκώνει στούς ὤμους της, μιά πολύ μεγάλη ἱστορία. Τόν πόλεμο. Τό Ἄουσβιτς. Τήν ἱστορία τῆς γενιάς της.

«Εὐρώπη, γιά μένα, δέν σημαίνει οὔτε τιμές ἀγροτικῶν προϊόντων οὔτε τιμές τοῦ ἄνθρακος. Γιά μένα Εὐρώπη σημαίνει νά μὴν ζήσει ἄλλη γενεά αὐτό πού ἐξῆσα ἐγώ, στά 20 μου χρόνια» ὅπως λέει ἡ ἴδια.

Ἦταν 17 χρόνων ἡ Σιμόν, Ἑβραιογαλλίδα ἀπό πατέρα καί μητέρα, ὅταν τό 43 στή Νίκαια, γράφει σάν ὄλα τά παιδιά τῆς ἡλικίας της τό τελευταῖο μάθημα στίς εξετάσεις τοῦ ἀπολυτηρίου της. Τ' ἀποτελέσματα ὅτι πέρασε (καί πήρε, μάλιστα, τό ἀπολυτήριό της μέ ἀριστα) θά τό μάθει δύο χρόνια μετά. Γιατί ἐκεῖνο τό πρωῖνό τοῦ Ἰουνίου, ἔξω ἀπό τήν αἴθουσα τῶν εξετάσεων τήν περιμένει ἡ Γκεστάπο. Προορισμός: Ἄουσβιτς. Ὅπου θ' ἀφήσει στούς φούρνους, πατέρα, μητέρα κι' ἀδέλφια. Καί ἀπ' ὅπου θά γυρίσει στό Παρίσι. Μέ σημαδεμένο, γιά πάντα στό δεξιό της βραχίονα τόν ἀριθμό 78 651, πού ἔφερε στό στρατόπεδο τοῦ θανάτου. Κι ὄχι μόνο, ἴσως σημαδεμένο στό βραχίονά της. Ἀλλά καί σ' ἓνα ἀδιόρατο σημεῖο τοῦ ἰδιότυπου χαμόγελου πού ἀπό τότε, θά τήν συνοδεύει στήν ζωή.

Στό ἀπελευθερωμένο Παρίσι, πεντάρφανη ἡ Σιμόν, σπουδάζει νομικά. Παντρεύεται, τόν Ἄντουάν Βεΐλ, πρόεδρο, σήμερα, τῆς γαλλικῆς ἀεροπορικῆς ἐταιρείας U.T.A. Τό ζεῦγος ἀποκτᾷ τρία ἀγόρια. Ἡ Ζωή τῆς Σιμόν Βεΐλ, μετά τόν ἐφιάλητ τοῦ Ἄουσβιτς, κυλά χωρίς πολλές ἱστορίες.

Ὑπουργός Ὑγιεινῆς καί Οἰκογένειας

Ἡ ἐκλογή τοῦ Ζισκάρ, τό 74, τή βρίσκει πάνω στήν ὥρα προαγωγῆς σέ μεγάλο βαθμό τοῦ δικαστικοῦ κλάδου. Τίποτα τό συνταρακτικό. Ναί, βέβαια, τό εἰδησιογραφικά περιοδικά τῆς ἀφιερώνουν κάτι κομμάτια. Ὅχι πολύ μεγάλα. Ἄν ἦταν ἀντρας ἡ προαγωγή θά περνοῦσε στά «ψιλά». Ἀλλά γυναίκα ἦταν. «Ὅταν ἓνας σκύλος δαγκώσει ἓναν ἄνθρωπο δέν εἶναι εἰδησιογ. Εἰδησιογ εἶναι ὅταν ἄνθρωπος δαγκώσει σκύλο». Ἡ Σιμόν Βεΐλ, πού δέν χρωστοῦσε τίποτα σέ κανέναν — κι ἀκόμη λιγότερο στά φεμινιστικά κινήματα πού τῆς φέρνουν ναυτία — θεωρήθηκε, ἀπό τοὺς ἀρχισυντάκτες τοῦ γαλλικοῦ Τύπου «θέμα διαβαστικό».

Ὅμως στό Προεδρικό του μέγαρο, ὁ Ζισκάρ ψάχνει γυναῖκες γιά νά δώσει ἓνα κάποιο μοντέρνο χρῶμα στήν πρώτη κυβέρνηση τῆς θητείας του. Κι' ὁ τότε πρωθυπουργός του Ζάκ Σιράκ, συνδέεται πολύ μέ τό ζεῦγος Βεΐλ. Στήν παρέα, μάλιστα, τήν Σιμόν τήν φωνάζουν «Πουσινέτ»

(δηλαδή γατούλα, στά γαλλικά).

‘Η «Πουσινέτ» θά γίνει ύπουργός ‘Υγιεινής καί Οικογένειας, ‘Υπουργείο άπολιτικό. Κορμένο καί ραμμένο, τέλος πάντων, (στό μυαλό, τούλάχιστον, τών περισσότερων άντρώων) στά γυναικεία μέτρα. Ένα ύπουργείο, κοντολογίης, χωρίς πολλές Ιστορίες.

Πρώτη βόμβα. Πρώτη προβολή. Τό νομοσχέδιο γιά τή διακοπή τής κυήσεως, (μεγάλη υπόθεση ή διακοπή τής κυήσεως στήν καθολική, συντηρητική Γαλλία). Μαραθώνια ή αγόρευση τής ύπουργού ‘Υγιεινής στή Βουλή. Όπου θά βρεθούν κι άνόητοι γιά νά τής φωνάζουν:

«Στό ‘Αουσβιτς μάθατε πώς γίνονται οι όμαδικές γενοκτονίες;»

Σύμπτωση; Τύχη; τό δημοσιογραφικό προσωπικό τής γαλλικής τηλεόρασης, έκείνες τς μέρες, άπεργεί. Καί γιά νά γεμίσουν τά προγράμματα καί τά τρία κανάλια μεταδίδουν άποκλειστικά... Βουλή.

Οι Γάλλοι τηλεθεατές άποκαλύπτουν περισσότερο μιά άπλή γυναίκα πού δέν κάνει επίδειξη γνώσεων. Σκοντάφτει, μάλιστα, καί υπερβέβεται άγορεύοντας.

‘Αλλά αυτή ή γυναίκα δείχνει πραγματικά τίμια. Καί μ’ αυτή πού λέει πείθει τούς πάντες πώς δέν τής τάπανε άλλοι νά τά πει. Πώς τά λέει γιάτί τό πιστεύει.

Ό Τύπος δέ γελιέται. Κι’ οι τίτλοι του τήν έπομένη είναι: «Γνήσια, αύθεντική».

Τό «φαινόμενο» Σιμόν Βεΐλ

Ό τίτλος θά κολλήσει άπάνω της σάν βδέλα. Τό «φαινόμενο» Σιμόν Βεΐλ έκείνη τή μέρα έχει γεννηθεί. Γιατί γιά φαινόμενο πρόκειται: ‘Αφού άπό τότε, καί μέχρι σήμερα, ένώ όλα άλλαζουν (καί μάλιστα τόσο γρήγορα), ή Σιμόν Βεΐλ καί ή δημοτικότητα της θά μείνουν εκεί, άμετακίνητες στή Γαλλία. Πάνω άπό 54% τών Γάλλων, όλων τών παρατάξεων, πέντε δόκτωρη χρόνια τής ύπουργίας της θά τήν θεωρήσουν πράγματι — μήνας μπαινει μήνας βγαίνει — «τήν πιό σοβαρή ύπουργό τής Γαλλικής Κυβέρνησης». Καί ή δημοτικότητα της θά σπάσει όλα τά ρεκόρ — καί τό δικό της — όταν, κάνοντας τόν άπολογισμό τής ύπουργικής της θητείας, έίπε σέ 20 εκατομμύρια τηλεθεατές: «Αυτά πού ούτε δέν ήξερα ούτε δέν ήμουνα άρκετά Ικανή νά τά κάνω. Καί ντρέπομαι πού τ’ άφήνω έκκρεμη στό διάδοχό μου». Φαίνεται πώς καί στή Γαλλία — όπως κι άλλου — οι ύπουργοί πού όμολογούν οσα «δέν ξέρουν νά κάνουν» δέν είναι τόσο πολλοί. Για μιά άκόμη φορά οι Γάλλοι συμπαθούν καί σέβονται τήν ελκρινεία της. Κι όταν, στήν τελευταία προεκλογική καμπάνια γιά τό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θ’ άντιμετωπίσει τούς μεγάλους τενόρους τής γαλλικής πολιτικής καί θά στριμωχθεί άπό τήν επιχειρηματολογία καί τς στατιστικές του Ζώρζ Μαρσαί ή του Φρανσουά Μιττεράν, οι Γάλλοι τηλεθεατές θά πάρουν άτομικά καί όμαδικά τό μέρος αυτής τής γυναίκας πού είναι «άκρίπητη» όταν λέει:

«‘Η Εύρώπη δέν έγινε πάνω στις στατιστικές. ‘Η Εύρώπη έγινε γιάτί μιά έποχή, άπό τήν ‘Αθήνα μέχρι τό Ρότερνταμ κι’ άπό τή Βρέστη μέχρι τή Σικελία, διακόσια εκατομμύρια Εύρωπαίοι άκούγανε τήν ίδια σειρήνα συναγεραμού. Κι’ άν σ’ αυτούς τούς ανθρώπους, σέ μās, σέ μένα, μās λέγατε ποιά θάταν ή τιμή τών σατιριών τό έτος 2000 δέν θ’ άκούγαμε. Γιατί γιά μās, γι’ αυτούς πού χάθηκαν, οι λέξεις πού είχαν σημασία ήταν ζωή κι’ ειρήνη».

Οι κοινωνιολόγοι — ψυχολόγοι ύποστηρίζουν πώς οι Γάλλοι θέλχθηκαν άπό τή Σιμόν Βεΐλ γιάτί, στό πρόσωπό της, βλέπουν τήν εικόνα μιάς κάποιας «άπλοϊκής», τελικά, μητέρας. Οι πιό κουλτουριάρηδες λένε, μάλιστα, «τήν εικόνα τής μάμας». Μητέρα, μάμα ή Σιμόν Βεΐλ, είναι άναμφισβήτητα. Τά τρία της άγόρια, φτασμένοι σήμερα έπιστήμονες 23 έως 30 χρόνων, περνούσαν κα-

θημερινά άπό τό ύπουργικό τής γραφείο. Μέ τό καθημερινό τους πρόβλημα. Καί τήν καθημερινή «οϊδόπόθεια» άπαιτησή τους άπό τή διάσημη, στή Γαλλία, μητέρα τους. (Τι θά κάνουν τώρα, πού ή διασημότητα της άποκτά διαστάσεις εύρωπαϊκές;) ‘Αλλ’ όχι μόνον μητέρα ή Σιμόν άλλα καί σύζυγος. Καί καλή σύζυγος μάλιστα, άν αυτό σημαίνει εύτυχημένη σύζυγος. Ό ‘Αντουάν Βεΐλ δέχθηκε μέχρι σήμερα μέ πολύ χιούμορ τό ρόλο του συζύγου τής κυρίας ‘Υπουργού. Για τό ρόλο του συζύγου τής κυρίας Πρόέδρου τής Εύρώπης θά του χρειαστεί, ίσως ίσως, πέρα άπό τό χιούμορ καί λίγη άντρική ψυχική άντοχή. ‘Εκτός άν ή «Πουσινέτ» έκπληξει άκόμη μιά φορά καί σ’ αυτόν τό ρόλο, μέ τήν άνένδοτη γυναικεία της άπλότητα. Καί τήν ψυχική της ελκρινεία. ‘Αφοπαίζει πράγματι μιά γυναίκα πού είναι ο πρώτος έκλεγμένος Πρόέδρος του πρώτου έκλεγμένου Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου καί πού τόσο γυναικεία, λέει, χωρίς νά προκαλέι ίχνος ερωνείας: «Κάθε Τετάρτη, πριν άπό τό ύπουργικό συμβούλιο, πήγαινα, βέβαια, στό κομμωτήριο. Τώρα θά πρέπει νά βρω άλλο στό Στρασβούργο».

Μητέρα, μάμα, σύζυγος, γυναίκα, τό χαμόγελό της (ναί, βέβαια κι ή ιστορία της). Καί νάαι κάπως υπεραπολουστευμένη ή συνταγή. Δέν φθάνει μιά γυναίκα, έτσι, άπό τό ‘Αουσβιτς στό Στρασβούργο. ‘Εστω καί μέσω κάμιας πετυχημένης ύπουργίας, καί μιάς προηγούμενης, πετυχημένης δικαστικής σταδιοδρομίας. Γιατί ό ‘Ελμουτ Σμιτ καί ό Ζισκάρ (μήνες πριν άπό τήν προχθεσινή της έκλογή) είχαν, μυστικά συμφωνήσει πώς θάταν ή Ιδανική Πρόέδρος τής Νέας Εύρώπης; Γιατί; Ποιά δύναμη έσπρωξε καί στρώχνει αυτή τή γυναίκα, πού τό 74 — λίγο μετά τήν ύπουργοποίηση της, έλεγε «άν μου λέγανε πριν ένα μήνα πώς θά γινούμια ύπουργός θά γελοούσα;» Πώς γίνεται Πρόέδρος του Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου ένας άνθρωπος — καί μάλιστα μιά γυναίκα — πού δέν είναι μέλος κανενός κόμματος (ούτε του κόμματος του Ζισκάρ). Πού χλευάζει τήν πολιτική τών πολιτικάντηδων άλλα πού οι πρώτοι Εύρωπαίους — πού ή κουζίνα τής πολιτικής δέν τους είναι έντελώς ξένη — τήν ψηφίζουν Πρόέδρους τους;

‘Η εύτυχία είναι ή καινούργια Ιδέα τής Εύρώπης» έγραφε, μετά τήν κατάληψη τής Βασιλλίας, ό Ιστορικός τής επανάστασης του 1789, Σαιν Ζύστ. Μετά 200 περίπου χρόνια ή καινούργια Ιδέα, τό καινούργιο σύνθημα, στήν Εύρώπη είναι πάλι — είναι πάντα — ή εύτυχία του πολίτη. Αυτή τήν εύτυχία τά κόμματα, τά παντός είδους κινήματα, πού κοινά έχουν ότι ό τίτλος τους τελειώνει σέ «ισμός», δέν τάδωσαν, άκόμη, στόν άπλό άνθρωπο. Στόν πολίτη τής Εύρώπης. ‘Αντιβεντέτα, άντιπενχοκράτης, άντιστατιστικολόγος, ή Σιμόν Βεΐλ είναι ή ένσαρκωση αυτής τής άπλής εύτυχίας κι έπιτυχίας, πού όνειρεύονται οι άπλοϊκοί άνθρωποι. Κι άκόμη, όπως στα παραμύθια, αυτή πού «άφοι κόντεψε νά τήν φάει ό δράκος, σώθηκε. Καί... ζήσανε καλά κι έμεις καλύτερα». Οι άνθρωποι τής Εύρώπης, άφοι τούσους άπ’ αυτούς έφαγε ό δράκος, θέλουν επίτελους νά ζήσουν καλύτερα. ‘Η «μάμα», ή «Πουσινέτ», ή Σιμόν Βεΐλ είναι, σ’ αυτό τό τελευταίο 5ο του αιώνα, γιά τούς πολίτες τής Εύρώπης, ή διάφευση του κυνισμού. ‘Η έπαλήθευση πώς «τό κακό στήν αρχή πάντα θριαμβεύει καί πάντα στό τέλος νικάται» όπως έλεγε, ό δικός μας, όνειρομεθυσμένος, Νίκος Καζαντζάκης. ‘Η Στοχασπούτα του Εύρωπαϊκού παραμυθιού πού, άπό ξυπόλητη στό ‘Αουσβιτς, στέφεται Πρόέδρος τής Εύρώπης. Αυτής τής σημερινής Εύρώπης πού μόνο παραμύθι μπορούσε νάτανε, στό τέλος του πολέμου, γιά μερικούς ρομαντικούς. Οι άνθρωποι τρελλαινόνται γιά παραμύθια. Κι ό όμώθησκος τής Σιμόν Βεΐλ πρώτος πρωθυπουργός του ‘Ισραήλ έλεγε:

«Μόνον οι ρομαντικοί κι αυτοί πού πιστεύουν στό παραμύθια είναι ρεαλιστές».

ΜΑΡΙΑ PEZAN

(‘Από τά «Πολιτικά Θέματα»)

Ἡ ἐπέτειος τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου: ἡ Ἰουδαϊκὴ ἀντιμετώπιση τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως

«**Ἄγιόμ ἀράτ Ολάμ**»: Σήμερα εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Αὐτὴ τὴν φράση ἀπὸ τὴν **τεφιλάτ μουσάφ** θὰ ἀπαγγέλλουμε κατὰ τὶς καθιερωμένες προσευχὲς τοῦ Ρῶς - Ἀσσανά.

Ὅσο θὰ ἀπαγγέλλουμε τὴν παραπάνω φράση εἶναι λογικὸ νὰ μᾶς προβληματίζει ἡ ἀντίφαση μεταξύ τῆς βιβλικῆς ἀφηγήσεως γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τῆς σύγχρονης «θεωρίας τῆς ἐξελίξεως». Ἡ ἐξήγηση καὶ ἡ διασαφήνιση αὐτῆς τῆς **φαινομενικῆς** ἀντιθέσεως θὰ ἀποτελέσει τὸ θέμα αὐτοῦ τοῦ ἀρθροῦ.

Κάθε θρησκεία ἔχει ὀρισμένες βασικὲς διδασκαλίες, πεποιοθῆσις ἢ δόγματα. Ἐνα τέτοιο δόγμα γιὰ τὸν Ἰουδαϊσμό εἶναι ἡ πίστη ὅτι ὁ κόσμος ἀποτελεῖ τὸ δημιούργημα τῆς θελήσεως τοῦ Ἐνός, Παντοδύναμου καὶ Πανάγαθου Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ θεμελιώδης πεποιοθησις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐκφράζεται κατηγορηματικά καὶ ἀπόλυτα στὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, κεφάλαιο πρῶτο. Τὰ πρῶτα ἐδάφια αὐτοῦ τοῦ Βιβλίου διακηρύσσουν μὲ μιά μεγαλειώδη ἀπλότητα ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι δημιούργημα ἑνὸς ὑπέρτατου καὶ κατευθυντήριου Νοῦ: τὸ δημιούργημα μίᾳ αἰώνιας πνευματικῆς Ὀντότητος, πού προὔπηρξε ὅλης τῆς δημιουργίας καὶ πού εἶναι τελείως ἀνεξάρτητη ἀπ' αὐτήν.

Ἐνῶ, ὁμως, τὸ **γεγονός** τῆς δημιουργίας παραμένει τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ἀρθρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πιστεύω, δέν ὑπάρχει καμμιά ὁμόφωνη καὶ δεσμευτικὴ (γιὰ μᾶς) ἀντίληψη, ἀναφορικὰ μὲ τὸν **τρόπο** τῆς δημιουργίας: δηλαδή, τῆς διαδικασίας μέσω τῆς ὁποίας τὸ Σύμπαν δημιουργήθηκε. Ὁ τρόπος τῆς θείας δημιουργικῆς δραστηριότητος παρουσιάζεται διαφορετικὰ καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίηση διαφορετικῶν μεταφορικῶν ἐκφράσεων ἀπὸ τὸν Προφήτη, τὸν Ψαλμωδὸ ἢ τὸν Σοφὸ ἀπὸ τοὺς Ραββίνους τῆς Ταλμουδικῆς περιόδου, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς μεσαιωνικοὺς καὶ σύγχρονους Ἰουδαίους διδασκάλους καὶ φιλοσόφους.

Στὴν ἴδια τὴ Βίβλο ἔχουμε τρεῖς τουλάχιστον ἐκδοχὲς παρουσιάσεως τῆς κοσμογονίας καὶ τῆς προϊστορίας τοῦ ἀνθρώπου. Στὴ Γένεση, Κεφάλαιο 1, ἡ ἱστορία τῆς δημιουργίας μᾶς παρουσιάζεται σάν ἕνα ἔργο ἀποτελούμενο ἀπὸ ἕξι «ἡμερήσιες» πράξεις. Κάθε δὲ πράξη τελειώνει μὲ τὴν ἴδια ἐπιφώνημα: **«Καὶ ἔγεινεν ἔ-**

σπέρα καὶ ἔγεινε πρῶν...». Ὁ Συγγραφέας τῶν Ψαλμῶν, γιὰ τὸν ὁποῖον ὅλη ἡ Φύση δέν ἀποτελεῖ παρὰ τὴ συνεχὴ καὶ ἀδιάκοπη μαρτυρία τῆς ὑπάρξεως τοῦ Δημιουργοῦ τῆς, (βλ. ψαλ.: 19), μᾶς παρέχει στὸν Ψαλμὸ - 114 μιά ὅλως διόλου ποιητικὴ παρουσίαση τοῦ χρονικοῦ τῆς Κοσμογονίας:

«Κύριε Θεέ μου, ἐμεγαλύνθησ σου σφόδρα τὴν ἰσχύ σου καὶ μεγαλοπρέπειαν Ἐἴσαι ἐνδεδουμένους. Ὁ περιτυλιττόμενος τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον, Ὁ ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡς καταπέτασμα... Ὁ ποιῶν τὰ νέφη ἄμαξαν Αὐτοῦ. Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους Αὐτοῦ πνεύματα...»

Στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν πάλι, κεφ. 8: 21 - 23, μᾶς παρουσιάζεται ἡ Θεία Σοφία νὰ προϊσταται κατὰ τὴν γέννηση τῆς Φύσεως.

Ὁ τρόπος ἢ ἡ διαδικασία τῆς δημιουργίας ἐξακολουθήσεν νὰ προβληματίζει τοὺς Ἑβραίους λόγιους καὶ μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ κανόνα τῆς Βίβλου, καθ' ὅλην τὴ διάρκειαν τῆς λεγομένης Ραββινικῆς περιόδου — παρόλον ὅτι ἡ **Μισνά** προειδοποιεῖ ἐναντίον κάθε διαλογισμοῦ σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο τῆς κοσμογονίας καὶ τὴν ἀρχὴ ὅλων τῶν πραγμάτων.

Ὅρισμένοι παραλλήλῃσεν τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμο σάν ἐκείνη τοῦ Κτίστη μὲ τὸ οἰκοδόμημά του καὶ, συνεπῶς, μίλησαν γιὰ τὸ θεϊκὸ «ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιο». Γιὰ τὸν Φίλωνα ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια (περ. 20 π.Χ - 50 μ.Χ), ἡ Δημιουργία εἶναι ἕνα θέμα ὅλως διόλου ἕξω ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου καὶ, συνεπῶς, κάτι πού δέν μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ ἀπὸ τὸν θνητό, καὶ περιορισμένο μέσα στὸν χρόνο, ἀνθρώπο. Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους Ραββίνους, τοὺς ὁποῖους ἀκολουθήσαν οἱ μετέπειτα **Καββαλιστές** τοῦ μεσαίωνα, μίλησαν γιὰ μιά σειρά διαδοχικῶν δημιουργιῶν.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ὑπαρξη τοῦ παρόντος κόσμου, ὑποστηρίζουν οἱ Καββαλιστές, ξηπήδησαν ἀπὸ τὴν «Πηγὴ τῆς Ὑπάρξεως» ὀρισμένοι ἀμορφοποίητοι κόσμοι, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐξαφανίσθησαν σάν τὶς σπιθὲς πού ἀποσπῶνται ἀπὸ τὸ κατακαρμένο σίδερο δταν αὐτὸ σφουρηλατεῖται ἀπὸ τὸν σιδερά πάνω στὸ ἀμόνι. Ἀντίθετα μὲ αὐτοὺς τοὺς «ἀποβληθέντες» ἢ «ἀπορριφθέντες» κόσμοις, ὑποστηρίζουν οἱ Καββαλιστές, ὁ δικὸς μᾶς κόσμος εἶναι ὁ καλύτερος καὶ ὁ τελειότερος ἀπὸ ὅλους ὅσοι προὔπηρξαν.

Ὁ **Ρασσί** — Ραββὶ Σολομών Ἰτσακί (1040 - 1105) ὁ περιφημότερος βιβλικὸς σχολιαστὴς ὅλων τῶν ἐποχῶν, λέει πῶς ἡ Βίβλος, στὴν περί δημιουργίας ἀφήγησῆς τῆς, δέν ἀποβλέπει στὸ νὰ μᾶς παρουσιάσει μιά ἀκριβῆ χρονολογικὰ περιγραφή αὐτῆς. Ὁ **Μαϊμονίδης** (1135 - 1204), πάλι, στὸ περίφημο ἔργο του **«Μορέ Νεβουχίμ»** (Ὁδηγὸς τῶν Περιπελεγμένων), διακήρυξε: «Ἡ ἀφήγησις τῆς Δημιουργίας πού μᾶς παρέχει ἡ Βίβλος δέν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐρμηνευθεῖ, στὸ σύνολό τῆς, κατὰ τρόπον κυριολεκτικόν». Ἄλλοι μεταγενέστεροι φιλόσοφοι ὅπως ὁ **Λεβὴ μπέν Κέρσον** (1288 - 1344), ὁ **Κρέσκα** (σ' ἡμῶν 15ου αἰῶνος), γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ διάφορα προβλήματα τῆς βιβλικῆς ἀφηγήσεως τῆς δημιουργίας, ἔκα-

Χειρόγραφο σχεδιάγραμμα του «δένδρου των Σεφί-
ρότ», που κατά την Καββαλιστική θεωρία παρουσιάζ-
ει τα δέκα στάδια της δημιουργίας του κόσμου. Γερ-
μανία 18ος αιώνας.

ναν ορισμένες παρακινδυνευμένες παραχωρήσεις
πρός την άριστοτελική θεωρία της αιωνιότητας της ύ-
λης. Ο Γεουντά Άλεβή (1086 - 1145), επέκρινε με
δριμύτητα αυτή την τάση και ως αντίθετη με τη λογι-
κή και διότι περιορίζει την παντοδυναμία του Θεού.

Έπειτα από τις ποικίλες απόψεις που προαναφέρα-
με σχετικά με τον τρόπο της δημιουργίας, θά μπο-
ρούσαμε να πούμε ότι κανένα, αντίθετο προς την
Ίουδαϊκή σκέψη, στοιχείο δεν υπάρχει στην εξελικτι-
κή αντίληψη για τη γέννηση και τη δημιουργία των
διαφόρων μορφών ζωής, από την πιο απλή στην πιο
πολύπλοκη, από την κατώτερη στην ανώτερη, όπως
μάς διδάσκει η θεωρία της εξέλιξης. Αυτό η ίδια η
βιβλική αφήγηση με τις «διαδοχικές ημερήσιες» δη-
μιουργίες, εκφράζει την ίδια βασική αλήθεια της στα-
διακής εξέλιξης, από το άμορφο χάος στην τάξη, από
την ανόργανη στην οργανική ζωή, από την άψυχη
ύλη στα φυτά, τα ζώα και τον άνθρωπο. **Τονίζοντας,
 όμως, πώς τό κάθε νέο στάδιο δεν αποτελεί κάποιο
 τυχαίο δημιούργημα, αλλά μιά πράξη της Θείας Θελη-
 σεις: αναγνωρίζοντας ότι τά πάντα έγιναν σύμφωνα**

με τό Θείο σχέδιο και μέ τή Θεία συγκατάθεση.

Κάτω από αυτό τό πρίσμα, παρόμοια είναι και τά
διδάγματα που άπορρέουν από τή θεωρία της εξελί-
ξης. Πίσω από τήν άρμονική τελειότητα του Σύμ-
παντος πρέπει νά υπάρχει, όμως, μιά πρώτη Αίτία, ή
όποια έλέγχει και κατευθύνει τήν έν γένει εξέλικτική
διαδικασία. Άλλά και κάτι άλλο: άκόμη κι άν άποδε-
χθούμε όλες τές μαρτυρίες εκείνες που συνηγορούν
ύπέρ τής εξελικτικής θεωρίας, για ό,τι άφορά τήν ύ-
παρξη τής ζωής, πολλά είναι τά στοιχεία εκείνα που
θά παραμείνουν άνερμήνευτα — όπως π.χ. ή άρχή τής
ζωής, ή συνείδηση, τό μυαλό, ή προσωπικότητα του
άνθρώπου — άν δεν ανατρέξουμε στο Θεό σάν τήν
πρώτη δημιουργική αίτία και σάν παντοδύναμο πνεύ-
μα.

Συμπερασματικά, λοιπόν, ή θεωρία τής εξέλιξης
όχι μόνον δεν καταρρίπτει τήν έννοια του «σκοπού»
και του «σχεδίου» από τή φύση, αλλά τονίζει πώς
διασαφηνίζει αυτό τό γεγονός. Όχι μόνον δεν καταρ-
ρίπτει τήν **θρησκευτική** διδασκαλία τής Βίβλου, αλλά
άποτελεί τήν ούσιαστική πιστοποίησή τής.

Η.Σ

ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ (50 μ.Χ.)

Ζωγράφος και ποιητής, δρομέυς και δισκοβό-
λος,

σάν Ένδυμίων έμορφος, ό Ίάνθης Άντωνίου.
Άπό οικογένεια φίλην τής Συναγωγής.

«Ή τιμιότερές μου μέρες είν' εκείνες
που τήν αίσθητική άναζητησιν άφίνω,
που έγκαταλείπω τόν ώραϊο και σκληρόν έλλη-
νισμό,

μέ τήν κυρίαρχη προσήλωσι

σε τέλεια καμωμένα και φθαρτά άσπρα μέλη.

Και γένομαι αυτός που θά ήθελα

πάντα νά μένω τών Έβραίων, τών Ιερών
Έβραίων ό υίός».

Ένθερμη λίαν ή δήλωσις του. «Πάντα

νά μένω τών Έβραίων, τών Ιερών Έβραίων».

Όμως δεν έμενε τοιοϋτος διόλου.

Ό Ήδονισμός κι' ή Τέχνη τής Άλεξανδρείας
άφοσιωμένο τους παιδί τόν είχαν.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

(Σημείωσις: Ό σχολιαστής των έργων του ποιητού
σημειώνει: «Ή χρονολογία τοποθετεί τό ποίημα με-
τά τούς αντίσημητικούς διωγμούς του Καλιγούλα,
στή βασιλεία του Κλαύδιου που άποκατάστησε τά
προνόμια των Άλεξανδρινών Έβραίων. Ό Ένδυ-
μίων ήταν ώραϊότατος άπόγονος του Δία και έρα-
στής τής Σελήνης. Ή λέξις τιμιότερες σημαίνει πολυ-
τιμότερες).

ΣΑΜ ΜΟΝΤΙΑΝΟ: 'Ο δημιουργικός δημοσιογράφος

'Εργαζόταν μέχρι την τελευταία στιγμή της ζωής του

Ο Σάμ Μοντιάνο, πού πέθανε στις 4 Αύγουστου, γεννήθηκε τό 1895 στή Θεσσαλονίκη καί μπήκε πολύ νωρίς στή δημοσιογραφία, καλύπτοντας τό Μακεδονικό μέτωπο τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου γιά τή γαλλόφωνη ἐφημερίδα τῆς συμπτωτεύουσας «'Οπινιόν».

Ήταν ἰδιοκτήτης, διευθυντής καί ἀρθρογράφος τῆς γαλλόφωνης ἐφημερίδας τῆς Θεσσαλονίκης «Λέ Προγκρέ», ἀπό τό 1926 ὡς τό 1941, ὅποτε ὁ γερμανικός στρατός, καταλαμβάνοντας τή Θεσσαλονίκη, κατέσχε καί τίς ἐγκαταστάσεις τῆς ἐφημερίδας.

Ὁ ἴδιος καί ἡ οἰκογένειά του σώθηκαν ἀπό τοῦς διωγμούς χάρη στήν ἀλληλεγγύη τῶν Θεσσαλονικέων συναδέλφων του καί μέ βοήθεια ἐνός Ἰταλοῦ λοχαγοῦ, πού ἐργαζόταν γιά τοῦς συμμάχους μέσα ἀπό τό Ἰταλικό Προξενεῖο. Αὐτός τοῦ προμήθευσε ψευδή Ἰταλικά ἔγγραφα ὄχι μόνο γιά τήν οἰκογένειά του, ἀλλά καί γιά 138 ἑβραϊκές οἰκογένειες, πού ἦταν ἤδη ἔτοιμες γιά ἀποστολή στά στρατόπεδα θανάτου.

Ἡ μακρά του σχέση μέ τό «Ρώυτερ» ἄρχισε κατά τόν ἑλληνοϊταλικό πόλεμο καί ἐπαναλήφθηκε, ὅταν, μετά τήν Ἀπελευθέρωση, ξαναβγήκε ἀπό τόν κρυψώνα του σ' ἕνα φιλικό σπίτι στήν Ἀθήνα.

Ἐγινε διευθυντής τοῦ «Ρώυτερ» γιά τήν Ἑλλάδα τό 1948 καί λίγο ἀργότερα προστέθηκε στή δικαιοδοσία του καί ἡ Τουρκία. Στή διάρκεια τῆς σταδιοδρομίας του, εἶχε τήν ἐκτίμηση καί φιλία ἐπιφανῶν Ἑλλήνων ἡγετῶν πού ἐσέβοντο καί τήν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρα του καί τήν ἀντικειμενικότητα τῶν ἀνταποκρίσεων του ἀπό τήν Ἑλλάδα.

Μολονότι τό 1954 ἄρχισε νά χάνει τό φῶς του, ἀρνήθηκε νά τό βάλει κάτω. Συνέχισε νά ἐργάζεται μέ τή συνηθισμένη ἐπιτυχία μέ τή βοήθεια μιᾶς ἀσάβιλης θελήσεως καί μιᾶς καταπληκτικῆς μνήμης. Μετά τήν ἀποχώρησή του ἀπό τό «Ρώυτερ» τό 1968, συνέχισε σάν ἀνταποκριτής τῆς «Νταίηλυ Τέλεγραφ» μέχρι τό θάνατό του.

Τιμήθηκε μέ τόν Ταξίαρχο τοῦ Φοίνικος (1964), τόν σταυρό τοῦ ἀξιωματοῦχοῦ τοῦ Τάγματος Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας (Ο.Β.Ε), τίς Γαλλικές Ἀκαδημαϊκές Δάφνες, καθώς καί μέ ἰταλικά, ἰσπανικά καί πολωνικά παράσημα.

Ὁ Σάμ Μοντιάνο ἐξετιμᾶτο ἰδιαίτερα ἀπό τήν κοινωμία τῆς Θεσσαλονίκης καί τῶν Ἀθηνῶν. Μέχρι τήν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του ἐργαζόταν καί παρακολουθοῦσε μέ προσοχή τά συμβαίνοντα στήν ἐλληνική καί διεθνή σκηνή, ἰδιαίτερα σέ ὅ,τι ἀφοροῦσε τοῦς ὁμόθρησκους.

Ὅπως δήλωσε χαρακτηριστικά στήν «Καθημερινή» ὁ γιός του Μάριο Μοντιάνο:

«Ὁ πατέρας μου ἦταν, ἴσως, ὁ τελευταῖος μιᾶς ὀλόκληρης γενιᾶς ξένων ἀνταποκριτῶν, μέ βάση τήν Ἀθήνα, γιά τοῦς ὁποίους ἡ δημοσιογραφία ἦταν τρόπος ζωῆς, μᾶλλον, παρά τρόπος γιά νά κερδίσεις τό τοῦ ζεῖν. Ἡ ἀναζήτηση τῶν νέων, τῆς γνήσιας ἱστορίας, ἦταν ὑπέρτατος σκοπός στή ζωή του, ἀπό τήν ἡμέρα πού, ὡς μαθητευόμενος ρεπόρτερ γιά τήν γαλλόφωνη ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης «Λ' Ὀπινιόν», κάλυψε τήν πτώση ἐνός γερμανικοῦ Ζέπελιν στήν Θεσσαλονίκη τό 1915.

Δέν εἶχε βίαιες πολιτικές γνώμες καί αὐτό, συνδυασμένο μέ τήν προσωπική καί ἐπαγγελματική του ἀκεραιότητα, τοῦ ἔδινε τήν δυνατότητα νά ἐπιτύχει τόν ἰδεώδη στόχο, κάθε δημοσιογράφου: νά φθάσει ὅσο τό δυνατό πιό κοντά στήν ἀντικειμενικότητα».

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ Κ.Ι.Σ.

Τό Κεντρικό Ἰσραηλιτικό Συμβούλιο μέ πολλή λύπη πληροφορήθηκε τόν αἰφνίδιο θάνατο τοῦ ἀείμνηστου

ΣΑΜΟΥΗΛ ΗΛΙΑ ΜΟΝΤΙΑΝΟ

ἐξέχουσας φυσιογνωμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑβραϊσμοῦ.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐξάγει τήν ἐκλεκτή προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος ὡς πνευματικοῦ ἀνδρός καί καλοῦ Ἑβραίου, ἀπό τά παλαιότερα καί πιό ἐπιλεκτά μέλη τοῦ δημοσιογραφικοῦ κόσμου τῆς Θεσσαλονίκης καί τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ προσφορά τοῦ ἐκλιπόντος στήν ἐλληνική ἑβραϊκή ζωή ὑπῆρξε πολύ ἀξιόλογη, λόγω τῆς θέσεώς του καί τῆς μεγάλης ἐκτιμῆσεως πού ἔχαιρε ἀπό ὄλους, ὁμόθρησκους καί μή.

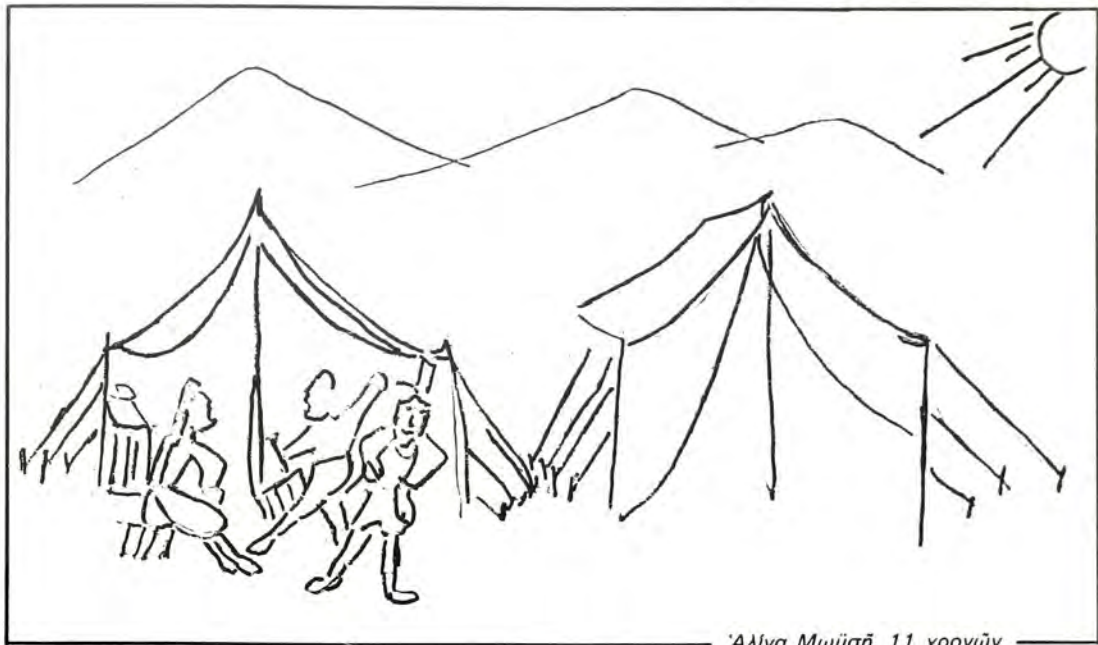
Τά μέλη τοῦ Συμβουλίου μέ πολλή συγκίνηση ἀκουσαν τόν κ. Πρόεδρο καί ἐκφράζουν τήν βαθειά τους λύπη γιά τήν ἀπώλεια.

Ἀποφασίζεται

- 1) Σύσσωμο τό Διοικητικό Συμβούλιο νά ἀκολουθήσει τήν κηδεία.
- 2) Ἡ κηδεία νά γίνει τιμῆς ἔνεκεν δαπάναις τοῦ Κ.Ι.Σ.
- 3) Νά ἐκφραστοῦν τά εἰλικρινῆ συλλυπητήρια τοῦ Συμβουλίου στήν οἰκογένεια τοῦ ἐκλιπόντος καί νά τῆς ἐπιδοθεῖ ἀντίγραφο τοῦ παρόντος ψηφίσματος.
- 4) Νά δημοσιευθεῖ τό ψηφισμα στήν ἐφημερίδα «Ἰσραηλιτική Ἐπιθεώρησης».

Ἀθήναι, 5 Αὐγούστου 1979

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματεῦς
Ἰωσήφ Λόβιγγερ Μιχαήλ Μάτσας

Άλινα Μωύση, 11 χρονών

ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τό καλοκαίρι του 1955, ή Ίσραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, μέ τή συνεργασία του Κοινοτικού Ι-δρύματος «Ματανώθ Λαεβιονίμ», έγκαινίασε τό θε-σμό τών παιδικών κατασκηνώσεων, στό παραθαλά-σσιο θέρετρο τής Περαιάς Θεσσαλονίκης. Θά ήταν τό-τε πολύ τολμηρό νά διανοηθούμε πώς ό θεσμός αυ-τός θά γινόταν τό λίκνο τής σύσφιξης τών σχέσεων ανάμεσα στους νέους τής πρώτης μεταπολεμικής γε-νιας. Καί θά ήταν άκόμα τολμηρότερο νά φαντασθού-με πώς οι κατασκηνώσεις, καταξιωμένες μέσα άπό τό πέρασμα του χρόνου, θά συνέχιζαν τή λειτουργία τους, ύστερα άπό ένα τέταρτο του αιώνα, μέ τή συμ-

μετοχή πιά τών τέκνων τών πρώτων κατασκηνωτών του 1955.

Ή πραγματικότητα όμως ξεπέρασε καί τίσ πιά αί-σιόδοξες προσδοκίες. Έτσι τό φετινό καλοκαίρι, άπό τίσ 10 ως τίσ 30 Ίουλίου, συγκεντρώθηκαν στην Πλάκα Λιτοχώρου 75 παιδιά, ηλικίας 7 - 13 ετών, ά-πό τίσ κοινότητες Θεσσαλονίκης, Άθήνας, Λάρισας, Βόλου, Καρδίτσας, Τρικάλων, Κατερίνης καί Χαλκί-δας.

Ή άρχηγία τής κατασκήνωσης ανατέθηκε καί φέ-τος στον καθηγητή γυμναστικής κ. Αύγίδη. Τόν πλαι-σίωσαν τό ζεύγος τών Έβραιοδιδασκάλων Χασσών

Άριστερά: Ώρα φαγητού. Δεξιά: Συγκέντρωση κατασκηνωτών για άδηγίες.

*‘Αριστερά: Πρόβα του θεατρικού club. Δεξιά: Χαρούμενα τὰ παιδιά πού κατόρθωσαν ν’ ἀνέβουν στό Α΄ κα-
ταφύγιο του ‘Ολύμπου.*

καθώς καί μία ομάδα δημοθέσμων φοιτητῶν καί σπουδαστῶν. Οἱ μέρες πέρασαν γρήγορα μέσα ἀπό μία ποικιλία ἐντυπώσεων καί ἐμπειριῶν πού προκάλεσαν ἡ μύηση καί ἡ τήρηση τῶν παραδόσεων τῆς θρησκείας, τὰ καθημερινά μπάνια στή θάλασσα, οἱ ὀργανωμένες ψυχαγωγικές ἐκδηλώσεις, τὰ παιχνίδια, οἱ ἐκδρομές στόν ‘Ολυμπο, τὰ μαθήματα χειροτεχνίας, οἱ ἀθλητικοί ἀγῶνες καί ἡ παρακολούθηση τῶν παραστάσεων τοῦ «Φεστιβάλ ‘Ολύμπου» 1979.

Ἡ λήξη τῆς κατασκηνωτικῆς περιόδου ἐπισφραγίσθηκε ἀπό μία θαυμάσια γιορτή, πού ὀργάνωσαν οἱ ἴδιοι οἱ μικροί κατασκηνωτές. Τό πολυπληθές κοινό πού τήν παρακολούθησε θαύμασε τίς ἐπιδόσεις τῶν παιδιῶν στό ἐβραϊκό τραγούδι, στοὺς χορούς καί ἰδιαίτερα σέ μία διασκευή τῆς «Εἰρήνης» τοῦ Ἀριστοφάνη. Θά πρέπει ἀκόμα νά σημειώσουμε ὅτι οἱ κατασκηνωτές ἐπιμελήθηκαν τήν ἔκδοση μιᾶς μικρῆς ἐφημερίδας, πού μέ τὰ ἄρθρα τῆς ἀγκάλιασε ἀπ’ ὅλες τίς πλευρές τῆ ζωῆ τῆς κατασκήνωσης καί τίς ἐντυπώσεις πού τοὺς προκάλεσαν οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς.

Ἀνακεφαλαιώνοντας μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ὁ θεσμός συνέχισε καί φέτος τήν ἐπιτυχημένη πορεία του παρέχοντας σίγουρες ἐγγυήσεις γιά τήν ἐπιτυχία του στό μέλλον.

Ἐς εὐχρηθοῦμε ὅτι πολύ γρήγορα ὁ Ἑβραϊσμός τῆς Ἑλλάδας θά μεριμνήσει γιά τήν ἀπόκτηση μόνιμου ἰδιοκτητοῦ χώρου κατάλληλου γιά παιδικές κατασκηνώσεις, ἔτσι ὥστε στό μέλλον ὁ θεσμός νά ἐνδυναμθεῖ καί νά συνεχίσει τήν ὑποδειγματική λειτουργία του.

‘Ἐπὶ τριῶν πραγμάτων ὁ κόσμος στηρίζεται: ἐπὶ τῆς ἀληθείας καί ἐπὶ τῆς κρίσεως καί ἐπὶ τῆς εἰρήνης, ὡς (ἐν τῇ Γραφῇ) λέγεται Ἀληθειαν καί κρίσιν εἰρήνης κρίνατε ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Ἵποτροφίες τοῦ Memorial Foundation for Jewish Culture

Τό ἴδρυμα Memorial Foundation for Jewish Culture, πού ἐδρεύει στήν Νέα Ὑόρκη, ἐξήγγειλε τὰ ἐτήσια προγράμματά του ὑποτροφιῶν γιά ἐβραϊκές σπουδές καί γιά κοινοτικές ὑπηρεσίες. Οἱ σκοποὶ τῶν προγραμμάτων αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

➤ Νά βοηθήσουν τὰ ἄτομα, πού ἔχουν τὰ προσόντα νά ἐκπαιδευτοῦν γιά μιὰ σταδιοδρομία στή ραββινική, ἐβραϊκή ἐκπαίδευση, σάν στελέχη γιά κοινοτικές ὑπηρεσίες ἢ σάν θρησκευτικοὺς λειτουργοὺς (π.χ. Σοχετίμ, Μοελίμ) σέ Ἰσραηλιτικές Κοινότητες τῆς Διασποράς, πού ἔχουν ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ.

➤ Νά βοηθήσουν προικισμένα ἄτομα νά κάνουν φιλολογικῆς ἢ καλλιτεχνικῆς μελέτες στό χώρο τῆς ἐβραϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, πού θά συμβάλουν πολύ στήν κατανόηση, διατήρηση, ἐξύψωση καί μετάδοση τῆς ἐβραϊκῆς κουλτούρας. Οἱ ὑποτροφίες δίνονται γιά τήν ἐτοιμασία μελετῶν, ὄχι γιά τή δημοσίευση καί τή διανομή τους.

➤ Νά βοηθήσουν στήν ἐκπαίδευση ἀτόμων πού προορίζονται νά σταδιοδρομήσουν σὰ ἐβραϊκά γράμματα καί σέ ἐρευνες ἐβραϊκοῦ περιεχομένου, καθώς καί σέ ἡγετικές θέσεις θρησκευτικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καί κοινοτικῆς.

♦ Τό ποσό τῆς ὑποτροφίας πού χορηγεῖται, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν χώρα πού θά ἐκπαιδευτεῖ ὁ σπουδαστής καί ἀπό ἄλλους παράγοντες. Ἡ διαδικασία ἐπιλογῆς τῶν ὑποτρόφων γίνεται ἀπό εἰδική Ἐπιτροπή τοῦ Memorial Foundation. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι θά πρέπει νά ὑποβάλλουν τίς αἰτήσεις τους ἀπ’ εὐθείας στό Memorial Foundation, ἀπό ὅπου μποροῦν νά ἔχουν καί κάθε ἄλλη πληροφορία γιά τό Πρόγραμμα Ἵποτροφιῶν.

Ἡ διεύθυνση τοῦ Ἰδρύματος εἶναι: Memorial Foundation for Jewish Culture, 15 East 26th Street, New York, N.Y. 10010, U.S.A.

Προθεσμία ὑποβολῆς αἰτήσεων μέχρι 30 Νοεμβρίου.

«ΕΝΑ ΕΓΕΡΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ»: Ἡ ἀλήθεια δέν βλάπτει ποτέ κανένα

Σέ μιά κοινή προκήρυξη τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Δράσεως «Ὁ Μέγας Βασίλειος» καί τῆς Πανελληνίου Ἑνώσεως Γονέων «Ἡ Χριστιανική Ἀγωγή», πού μοιράστηκε στήν Ἀθήνα καί στήν ἐπαρχία καί πού ἀναφερόταν στίς προσπάθειες «πού θέτουν εἰς κίνδυνον αὐτήν τήν ἴδια τήν ὑπόσταση, ὡς Ὁρθοδόξου Χριστιανικοῦ ἔθνος», ἀνεφέρετο καί ἡ ἐνέργεια τοῦ Κ.Ι.Σ. γιά τήν ἀφαίρεση ἀπό ἀφίσσεως τῶν λεωφορείων τῶν γνωστῶν ὑβριστικῶν καί συκοφαντικῶν γιά τοὺς Ἑβραίους φράσεων.

Τό Κ.Ι.Σ., γιά νά μποῦν, γι' ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ, τά πράγματα στή θέση τους ἀπέστειλε πρὸς τίς δύο προαναφερθεῖσες ὀργανώσεις τό παρακάτω ἔγγραφο, ὑπογραφομένο ἀπό τοὺς πρόεδρο καί γεν. γραμματέα κ. κ. Ἰωσ. Λόβιγγερ καί Μ. Μάτσα:

«Κύριοι,
Σέ προκηρῦξεις πού κυκλοφορήσατε μέ τίτλον «Ἐνα ἐγερτήριον σάλπισμα», ἀναφέρετε, μεταξύ τῶν ἄλλων:

6) Ἐζητήθη κατ' ἀπαίτησιν τοῦ «Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου Συντονισμοῦ καί Γνωματεύσεως» ἡ ἀφαίρεσις ἀπό τά ἀστικά λεωφορεῖα τῆς Ε.Α.Σ. εἰκόνων καί θρησκευτικῶν συμβόλων.

Θά ἔπρεπε ἴσως νά γνωρίζατε ἀπό τήν προηγηθεῖσαν πρὶν ἀπό ἕνα ἤδη ἔτος στὸν Τύπο συζήτησι (βλ. ἐνδεικτικῶς «Ἐλεύθε. Κόσμος», 19.9.78, «Σωτήρ 27.10.78, «Χριστιανική Δημοκρατία» 1.12.78, «Ὁρθόδοξος Τύπος» 20.9.78, «Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια» 16.10.78 κ.ά.) ἀλλά καί ἀπό τήν κοινοποιηθεῖσα καί σέ σᾶς ὑπ' ἀριθμ. 41012/3466/3.1.79 ἐγκύκλιον τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν, μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Γεν. Γραμματέως αὐτοῦ, ὅτι, τά ὄσα γράφατε τυγχάνουν ΑΝΑΚΡΙΒΕΣΤΑΤΑ.

Ὅτε εἶχαμε ζητήσει νά ἀφαιρεθοῦν εἰκόνες καί θρησκευτικά σύμβολα οὔτε εἶχαμε λόγους ἢ δικαίωμα νά τό ζητήσουμε. Σεβόμεθα καί τιμοῦμε βαθύτατα κάθε θρησκεία.

Ἀπό αὐτή, ἀκριβῶς, τήν ἀρχή τοῦ σεβασμοῦ τῆς κάθε θρησκείας, ἀπαιτοῦμε ὅπως καί οἱ ἄλλοι σέβονται τή δική μας θρησκεία. Γιά τό λόγο αὐτό εἶχαμε ζητήσει νά ἀφαιρεθοῦν ΕΚΕΙΝΕΣ ΟΙ ΦΡΑΣΕΙΣ πού περιείχοντο σέ ἀφίσσες, πού ἦταν συκοφαντικές καί ὑβριστικές τῆς θρησκείας μας.

Ἄν τυχόν ἡ διατύπωσις τοῦ κειμένου τῆς ἐγκυκλίου τῆς Ε.Α.Σ. ὑπῆρξε, σέ μερικά σημεία, ἀνεπιτυχής, αὐτό ἀφορᾷ τήν Ε.Α.Σ. καί τό ὑπουργεῖον Συγκοινωνιῶν (πού ἤδη μέ τήν προαναφερθεῖσα ἐγκύκλιόν του ἔδωσε τήν ὀρθή ἐρμηνεία) καί δέν ἀνατρέπει τόν κρυστάλλινον χαρακτήρα τῆς ἐνεργείας μας.

Παρακαλοῦμεν, ὅθεν, ὅπως, ἀπό τίς κυκλοφοροῦσες προκηρῦξεις ἀπαλειφθῆ τό σημεῖον 6, τό ὅποιον τυγχάνει, ὅπως γνωρίζετε, ἀναληθές καί συκοφαντικόν».

Οἱ δύο ὀργανώσεις ἀπέστειλαν στό Κ.Ι.Σ. τήν πα-

ράκάτω ἐπιστολή, ὅπου κι αὐτές παραδέχονται ὅτι τό Κ.Ι.Σ. δέν ἔχει καμμία εὐθύνη γιά τήν διαταγή περί ἀφαιρέσεως τῶν θρησκευτικῶν συμβόλων ἀπό τά λεωφορεῖα.

«Ἐπί τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 643/7.6.79 ἐγγράφου σας, ἀπαντῶμεν τά ἀκόλουθα:

Τό ὄλον περιεχόμενον τοῦ παρ' ἡμῶν ἐκτυπωθέντος καί κυκλοφορήσαντος ἐντύπου, ὑπό τίτλον «ΕΝΑ ΕΓΕΡΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ» ἀποδίδει, ὡς ἐκ τῆς σαφούς διατυπώσεώς του γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτόν, μίαν εἰκόνα τῆς κρατοσύνης καί τῆς μέγιστα ἀνησυχητικῆς κοινωνικῆς καταστάσεως, ἣτις οὐδόλως ἐπεχειρήθη νά συνδεθῆ πρὸς οἰανδήποτε ἐκ τῶν ἐν Κράτει γνωστῶν θρησκειῶν, καί δὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐκ ταύτης ἐκπορεύσεως οὐδὲν ποτε δεινοῦ.

Ἐντεῦθεν καί ἡ παράγραφος 6, περὶ ἣς ποιείσθε λόγον ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἐγγράφῳ, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐνετάχθη εἰς τό ἐντυπον, αὐτὴ δέ, ὡς δῆλον καθίσταται ἐκ τῆς σαφούς διατυπώσεώς της — ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ὄλον ἱστορικόν τοῦ ζητήματος — ἀφορᾷ εἰς τήν Ἑταιρίαν Ἀστικῶν Συγκοινωνιῶν (Ε.Α.Σ.) καί εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται, διότι πράγματι ἡ ἐν λόγῳ Ἑταιρία διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 66 τῆς 8.8.78 ἐγκυκλίου της, πρὸς τὸ προσωπικόν κινήσεως τῆς διοδοσίας της, κατόπιν δέ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 653) 16.6.78 καί 785/28.7.78 ἐγγράφων σας, περὶ ἀναγεγραμμένων, ὑβριστικῶν διὰ τήν θρησκείαν σας φράσεων εἰς τὰς ἀνθρωπίνως εἰς τὰ λεωφορεῖα της ἀφίσσας, καί χωρὶς νά ἐχη διευκρινισθῆ εἶτε ἀπὸ μέρους ὑμῶν, ὡς ὑπολαμβάνομεν, εἶτε ἀπὸ μέρους ταύτης, ποῖα συγκεκριμένως ἦσαν αἱ ὑβριστικαὶ αὐταὶ φράσεις, διέτασσε τήν ἀφαίρεσιν ἐκ τῶν λεωφορείων παντός τοῦ θρησκευτικοῦ, πράγμα τὸ ὅποιον, ὡς ἦτο φυσικόν καί ἐπόμενον, προκάλεσε τήν ἐντονον διαμαρτυρίαν τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων Χριστιανῶν.

Τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν τῆς Ε.Α.Σ. τὴν ἐμφανισθεῖσαν, ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ χειρισμοῦ παρ' αὐτῆς, ὡς κατ' ἀπαίτησιν ὑμῶν γενομένην, περιελάβομε μεταξύ τῶν ἄλλων εἰς τὴν κυκλοφορήσαν παρ' ἡμῶν διαμαρτυρίαν, τῆς ὁποίας τὸ ἀντίτυπα ἐξητηλήθησαν ἤδη.

Ἐπομένως, καί ἡ διατύπωσις τῆς καθ' ὑμᾶς «ἐπιμάχου» παραγράφου καί τὸ ὄλον περιεχόμενον τοῦ κυκλοφορήσαντος παρ' ἡμῶν καί ἐξαντληθέντος ἤδη ἐντύπου — ἐν συνδυασμῷ κατὰ τὰ προεκτεθέντα πρὸς τὸ γνωστὸν ἱστορικόν τοῦ ὄλου ζητήματος — οὐδὲν ὀπολύτως καταλείπουν περιθώριον παρερμηνείας τινός ἢ παρεξηγήσεως, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον εἰς τὰς προθέσεις τῶν ἡμετέρων Συλλόγων, ὧν οἱ σκοποὶ καί αἱ δραστηριότητες εἶναι εἰς κλίμακα Πανελληνιον γνωστοί, οὐδέποτε ἔχει θέσιν ἡ ἀνακριβολογία καί ἡ ἦν, ὡς μὴ ὤφειλε, ὑπανίστασθε, «συκοφαντία».

Μετὰ τιμῆς
Διὰ τὸν Σύλλογον
Ἁγιοδοξοῦ Ἱεραποστολικῆς
Δράσεως
«Ὁ Μέγας Βασίλειος»
Ὁ Πρόεδρος
Γεράσιμος Κωνσταντῶτος
Διὰ τήν Πανελληνιον Ἑνωσιν
Γονέων
«Ἡ Χριστιανική Ἀγωγή»
Ὁ Πρόεδρος
Νικόλαος Παπαγεωργίου»

Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι οἱ διάφοροι κατήγοροί μας θά ἀναλάβουν κάποτε τίς εὐθύνες τους καί θά προσέχουν τὴ σοβαρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τους.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ο κ. Μωϋσής Κ. Κωνσταντίνης μας έστειλε το παρακάτω συμπληρωματικό σημείωμα για τους Έβραίους της Κέρκυρας, στους οποίους αφιερώσαμε το τεύχος του Ιουλίου 1979.

Κυριοί,

Επιτρέψατέ μου πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἱστορικῶν σημειωμάτων γιὰ τοὺς Ἑβραίους τῆς Κερκύρας νὰ παρατηρήσω, χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ὅτι, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ ἐπίσημα ἔγγραφα, οἱ Ἑβραῖοι τῆς Κερκύρας πολέμησαν ἠρωϊκὰ πρὸς ἀπόκρουσιν ξένων κατὰ τῆς πόλεως ἐπιδρομῶν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο πού ἀποδεικνύει τὴν ἀνδρεία καὶ τὰς θυσίας τῶν Ἑβραίων τῆς Κερκύρας ὑπὲρ τῆς πόλεως.

Κέρκυρα τῆ 17 Νοεμβρίου 1715

Ἡμεῖς Ἰωάννης Ματθαῖος Κόμης Σχυλεμβούργου, Στρατάρχης καὶ ἐπιμελητῆς Ἀρχων τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας τῆς Βενετίας.

Ἡ στοτάτη Κοινότης τῶν Ἑβραίων τῆς πόλεως ταύτης Κερκύρας μετὰ θαυμαστῆς ἀφοσιώσεως καὶ εὐσταθείας ἀπέδειξεν ἑαυτὴν προθυμοτάτην κατὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις τῆς πολιορκίας τῆς αὐτῆς πόλεως παρασχοῦσα πᾶσαν δυνατὴν ὑπηρεσίαν προσωπικὴν τε καὶ ὑλικὴν εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα καὶ συνδρομὴν εἰς τὴν μεταφορὰν τηλεβόλων, βομβοβόλων, βομβῶν, σφαιρῶν καὶ ἄλλων χρωδῶν ἀντικειμένων ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς καταγενομένη μετὰ θερμῆς τῆ ἐνεργείας τῶν ἑαυτῆς προϊσταμένων, εἰς τὴν πληρωσιν μεγαλυτέρων ἀπρόοπτων ἀναγκῶν μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας οὐδέποτε ὀλιγωρήσασα τῆς πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν πιστότητος. Εἶτα δὲ τινὲς τῆς μνησθείσης φυλῆς ἐστάθησαν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς θέσεις ὀπλοφοροῦντες καὶ ἀποδύμενοι τὰ ὄμματα ἡμῶν εἰς κινδυνώδεις ἀγῶνας χάριν τῆς κοινῆς ἀμύνης οὐδαμῶς φειδόμενοι τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἀγύρω δόξης τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκηπος. Καὶ ὅπως καθίστανται γνωσταὶ ἡ προθυμία αὐτῶν καὶ ἡ ἀξία ἀπονεμόμεν αὐτοῖς τὴν ἀνά χεῖρας ἀψευδῆ δόλωσιν, ἥτις θέλει χρησιμεύσει εἰς πιστοποίησιν παρὰ τῆ δημοσίου μεγαλοδωρίαν.

Ἐξεδόθη τῆ 15ῃ Σεπτεμβρίου 1716 ἐν Κερκύρα καὶ ἐπρωτοκολλήθη ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ Γραμματείᾳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1716.

Κόμης Σχυλεμβούργου (ὑπογ. Λεωνίδας Δέ Τζώρτζης)

זכרונות כרוניקא

Μηνιαῖον ὄργανον τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλλάδος
Γραφεῖα: Πειραιῶς 46, Ἀθήναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153

Ἐκδότης: τὸ Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωποῦμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Πειραιῶς 46 - Ἀθήναι).

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.
Ἱπεύθυνος φωτοτυπῆσεως: Κατσαοῦνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντὰ 10, Ἀθήναι

ΤΕΥΧΟΣ 22 • ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1979 • ΕΛΟΓΑ 5739

• Ἡ ἀναδημοσίευσίς κειμένων εἶναι ἐλευθέρη, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικὸ «Χρονικά», Κεντρικὸ Ἰσραηλιτικὸν Συμβούλιον.

«Ο ΕΒΡΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣ/ΝΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Σολομῶν Ρουμπέν Μορδεχαΐ

Ὁ γνωστός λογοτέχνης, κριτικὸς κ. Χρ. Λαμπρινὸς δημοσίευσεν στὴν ἐφημερίδα «Μακεδονία» (20.7.1979) τὰ παρακάτω γιὰ τὴ μελέτη τοῦ κ. Σολομῶν Ρουμπέν Μορδεχαΐ, πού δημοσιεύθηκε στὰ «Χρονικά» (τὸν Ἰούλιον τοῦ 1978):

«Ὁ ἐβραϊκὸς Τύπος στὴν Θεσσαλονίκη καὶ γενικότερα στὴν Ἑλλάδα», εἶναι μιά μικρὴ μελέτη τοῦ κ. Σολομῶν Ρουμπέν Μορδεχαΐ πού περιλαμβάνεται σάν προσάρτημα στὸ περιοδικὸ «Χρονικά», πού ἐκδίδει τὸ Κεντρικὸ Ἰσραηλιτικὸ Συμβούλιον Ἑλλάδος. Συγκινεῖ ἰδιαίτερα τοὺς παλιούς Θεσσαλονικεῖς ἡ μελέτη αὐτή, γιατί θυμίζει τὰ πρὶν ἀπὸ τὴν χιτλερική τραγωδία χρόνια, ὅπου στὴν Θεσσαλονίκη ἐκδίδονταν ἀρκετὲς ἐφημερίδες ἀπὸ τὸ Ἰσραηλιτικὸ στοιχεῖο στὸ Ἰσπανοεβραϊκὸ Ἰδίωμα ἢ στὴ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ εἶχαν ἀναδειχθεῖ ἀξιόλογοι δημοσιογράφοι, μερικοὶ ἀπὸ ταῦτα τοῖς ὑπῆρξαν Ἰδρυτικὰ μέλη τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Μακεδονίας - Θράκης καὶ ἄλλα ἔχουν διακριθεῖ στὴ διεθνή δημοσιογραφία στὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ μελέτη αὐτή, ὅπως συνοδεύεται μὲ ἐνδιαφέρουσα εἰκονογράφηση, ἀποτελεῖ σημαντικό στοιχεῖο γιὰ τοὺς ἱστορικοὺς τοῦ Τύπου στὴν Ἑλλάδα, ἕνας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Μάγιερ, ἀναφέρει ἀρκετὰ γιὰ τίς ἐβραϊκὲς ἐφημερίδες τῆς Θεσσαλονίκης. Πάντως, ἡ μελέτη τοῦ κ. Μορδεχαΐ, παρά τὴν τηλεγραφικὴ τῆς συνοπτικότητά, εἶναι διαφωτιστικὴ καὶ κατατοπιστικὴ καὶ ἐπαληθεύει, ἀκόμη μιά φορά, τὸ ἀξιωματικὸν ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ Τύπου εἶναι ἱστορία ζωῆς στὴν πύρινη ζωντανή τῆς ἔκφραση. «Ἦταν μιά προσπάθεια», τονίζει ὁ συγγραφέας γιὰ τὸν ἐβραϊκὸν Τύπον, «πού εἶχε σάν σκοπὸ τῆς μάλλον νὰ διδάξει τὸ κοινόν, παρὰ νὰ τὸ ἐνημερώσει γιὰ τίς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς στὴν Θεσσαλονίκη καὶ τὸ ἐσωτερικόν».

Ὅπως ἀφήνει νὰ νοηθεῖ ὁ συγγραφέας, ὁ ἐβραϊκὸς Τύπος στὴ Θεσσαλονίκη πῆρε μεγάλη ἀνάπτυξη καὶ προσέλαβε ἔντονη πολιτικὴ χροιά μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης, μερικὲς δὲ ἀπὸ τίς ἐβραϊκὲς ἐφημερίδες ἐμφανίστηκαν σάν μαχητικὰ ὄργανα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος στὴν ἀρχὴ καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ ἀργότερα. Ὅλα αὐτὰ δὲ μιά ἐποχὴ, πού βρισκόνταν στὴ Θεσσαλονίκη τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον καὶ πού συνεχίζονταν οἱ ἐπιδράσεις ἀπὸ τίς πολιτικὲς καὶ τίς ἄλλες ἐξελίξεις στὸ ἐξωτερικόν. Πολύ ἐνδιαφέροντα εἶναι καὶ τὰ ὅσα ἀναφέρονται γιὰ τίς ἐβραϊκὲς ἐφημερίδες, πού ἐκδίδονταν σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος σὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως στὴν Κέρκυρα, στὰ Τρίκαλα, στὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλοῦ. Ἡ μελέτη κλείνει μὲ συνοπτικὲς βιογραφίες δημοσιογράφων, πού προσέφεραν πολλὰ στὴν δημιουργία καὶ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐβραϊκοῦ Τύπου τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ εἶναι ἕνα ἐνδιαφέρον πανόραμα γιὰ μιά ἐκδήλωση τῆς ζωῆς πού ἔπαψε νὰ ὑπάρχει μὲ τὴν τρομακτικὴ γενοκτονία πού ἐπέφερε ὁ χιτλερισμός. Ἐστὶν ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι ταυτόχρονα ἀνιστόρηση ζωῆς, ἀλλὰ καὶ εὐλαβικὲς μνημῆς.

41ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων τοῦ Τύπου

ΑΠΟΗΧΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ»

Σ' ὁλόκληρο τὸν εὐρωπαϊκὸ Τύπο συνεχίζεται ἡ δημοσίευσις ἄρθρων - ἑρευνῶν - μελετῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συγκλονιστικῆς γιὰ τὴν Ἀνθρωπότητα ἐντυπώσεως ποὺ προκάλεσε ἡ προβολὴ τῆς ταινίας «Ὁλοκαύτωμα». Ἀπὸ τὰ ἄρθρα ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸν ἑλληνικὸ Τύπο σημειώνουμε:

«Καθημερινή»: Σὲ ἄρθρο μὲ τίτλο «Φασιστικὲς ὀργανώσεις ζητοῦν νὰ φύγουν οἱ ξένοι ἀπὸ τὴ Σουηδία», σημειώνει: «Ἡ ΣΟΥΗΔΙΑ εἶναι ἡ τελευταία μιὰς σειρᾶς χωρῶν ποὺ ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν αὐτοκριτικὴ μετὰ τὴν προβολὴ ἀπὸ τὴν τηλεόραση τοῦ σήριαλ «Ὁλοκαύτωμα». Οἱ νεοραοὶ Σουηδοὶ ἔντρομοι πληροφορήθηκαν μέσα ἀπὸ τὰ ἐπεισόδια τῆς τηλεοπτικῆς σειρᾶς, πῶς ἡ χώρα τους ἐδίωχνε τοὺς Ἑβραίους μέχρι καὶ τὸ 1941, ὅτι ὑπῆρχε μεγάλη ὑποστήριξη πρὸς τοὺς Ναζὶ ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ ἐπιχειρηματιῶν καὶ ὅτι ἡ γερμανικὴ κατοχὴ τῆς Νορβηγίας βοηθήθηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ σουηδικὲς ἀρχὲς ἀφῆναν τὰ τραῖνα μὲ τὰ στρατεύματα νὰ περνᾶνε μέσα ἀπὸ τὸ ἑδαφὸς τους». (13/6).

«Νέα»: Ἐνῶ ὁ παγκόσμιος Τύπος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ «Ὁλοκαύτωμα», «Μοναδικὴ ἐξαιρεση ἀπέτελεσε ἡ ΕΛΒΕΤΙΑ, ὅπου καὶ ὁ Τύπος δὲν ἔδωσε μεγάλῃ ἔκταση στὸ γεγονός, ἀλλὰ καὶ ἡ τηλεόραση, πέρα ἀπὸ τὴν προβολὴ τῶν τεσσάρων συνεχειῶν, δὲν φρόντισε νὰ δώσει μίαν ἱστορικὰ ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τοῦ κατατροπῆ τοῦ Ἑβραίων, μὲ τὴν παρουσία διαφόρων ἐδικῶν ἐκπομπῶν, ποὺ θὰ πλαισίωναν τὴν κυρίως προβολή. Τὸ γεγονός θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τυχαῖο. Γιὰ τοὺς Ἑλβετοὺς, ὅμως, ποὺ μὲ τόσο μεγάλη ὑπερηφάνεια ἐπέλεξαν τὸ «μῦθος» τῆς οὐδετερότητας, ποὺ θέλει τὴ χώρα τους ἀμέτοχη στὶς ἐκάστοτε παγκόσμιες συρράξεις, ἡ τότε ἐξολόθρευση τῆς Ἑβραϊκῆς φυλῆς ἀποτελεῖ ἕνα στίγμα γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου τους, μίαν καὶ ἐπαῖξαν ἐνεργὸ ρόλο στὴν πραγματοποιήσῃ της. Σὲ ὅλο τὸ διάστημα ποὺ ἔχει μεσολαβήσει ἀπὸ τὴ λήξη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, οἱ Ἑλβετικὲς ἀρχὲς ἀρνοῦνται συστηματικὰ νὰ δώσουν στὴ δημοσιότητα τὰ ἀρχεῖα ποὺ ἀναφέρονται στὴν πολιτικὴ ποὺ ἀκολούθησε ἡ χώρα στὸ θέμα τῶν τότε πολιτικῶν προσφύγων. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς προβολῆς τοῦ «Ὁλοκαυτώματος», ὁ Ἑλβετὸς δημοσιογράφος Μᾶς Σμίντ δημοσίευσε μίαν συλλογὴ ἀποδεικτικῶν ἐγγράφων, μὲ γενικὸ τίτλο «Ὁ ἀντισιμιτισμὸς στὴν Ἑλβετία ἀπὸ τὸ 1930 μέχρι τὸ 1980». Τὰ ἔγκυρα αὐτὰ ντοκουμέντα ἀποτελοῦν ἀκράδαντὴ ἀπόδειξη γιὰ τὴ συνεχὴ τῶν Ἑλβετικῶν ἀρχῶν στὸν θάνατο χιλιάδων Ἑβραίων». (8/6)

«Νέα»: Σὲ ἄρθρο ἀναφέρει ὅτι «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ναζὶ ἐγκληματίες χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται σὲ ὑπεύθυνες θέσεις τῆς CIA καὶ τοῦ Σταίτη Νηπάρτμεντ. Μετὰ τὴν προβολὴ τοῦ «Ὁλοκαυτώματος»,

ἡ μαζικὴ ἐξόντωση τῶν Ἑβραίων καὶ τὰ ἄλλα ἐγκλήματα τῶν ναζι, ποὺ ἀνήκουν στὴν ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητας, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιδρῶν στὶς συνειδήσεις ὄλων μας καὶ νὰ ἐνώνουν τοὺς λαοὺς στὰ πλαίσια τοῦ ἀγῶνα τους ἐναντὶ στὴν καθὲ μορφὴ φασιστικῆς σκανδαλοθηρίας. Δικαιολογημένη λοιπὸν ἡ ἀγανάκτηση τῶν ἑκατομμυρίων ἀνὰ τὸν κόσμον δημοκρατῶν, γιὰ τὴν ἀπόφαση τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως νὰ παραγράψει τὰ ναζιστικὰ ἐγκλήματα πολέμου μὲ τὸ τέλος τοῦ 1979, δικαιολογημένη καὶ ἡ φωνὴ διαμαρτυρίας τοῦ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟῦ λαοῦ, γιὰ τὴν ἀνοχή, ποὺ δεῖχνει ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας τους, στοὺς ἐκεῖ διαμένοντες ναζὶ ἐγκληματίες». (6/6)

«Μακεδονία»: Παρὰ τὶς ἀποκαλύψεις καὶ τὶς ἀντιδράσεις ποὺ προκάλεσε τὸ «Ὁλοκαύτωμα», «τὸ κύμα τοῦ νεοναζισμοῦ ἀπλώνεται παντοῦ στὴ ΓΕΡΜΑΝΙΑ καὶ διαβρώνει ὄλο καὶ περισσότερους νέους — ἀλλὰ καὶ ξαναδίνει θράσος καὶ «κουράγιο» στοὺς παλιούς ναζιστὲς». (11/6). Ἀπὸ τὶς ἀντιδράσεις στὴ ΓΕΡΜΑΝΙΑ εἶναι καὶ τὸ ἀναδημοσιεύμενο στὸν «Ἑλληνικὸ Βορρᾶ» ἄρθρο τοῦ Π. Β. Βένγκερ, τῆς Ὑπηρεσίας Ἐνημερώσεως τῆς Δ. Γερμανίας, ποὺ τονίζει ὅτι «πρῶτος ὁ Στάλιν ἔδωσε τὸ παράδειγμα στὰ μαζικὰ ἐγκλήματα τοῦ Χίτλερ καὶ καταλήγει. «Τὴν ντροπὴ ποὺ μᾶς κληροδότησε ὁ Χίτλερ μὲ τὰ ἐγκλήματά του, ποὺ εἶναι ἀσυγχώρητα, τὴν φέρουμε ὄλοι οἱ Γερμανοί. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐγκλήματα ποὺ διεπράχθησαν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ μεταπολεμικῶς κατὰ τῶν παραδοθέντων στὴν Σοβιετικὴ Ἐνωση Γερμανῶν αἰχμαλώτων πολέμου εἶναι ἐξ ἴσου ἀσυγχώρητα, ἂν καὶ οἱ δράστες τῶν ἔχουν ἀπὸ καιρὸ ἀμνηστευθῇ. Ἡ παγκόσμια συνείδησις ἔχει λόγους νὰ μὴ ἀναμοχλεύη μόνον τὸ παρελθόν τῆς Γερμανίας, ποὺ εἶναι πάντως παρελθόν, ἀλλὰ νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν της καὶ στὸ παρόν, ὅπως στὶς μαζικὲς ἐκτελέσεις στὴν Καμπότζη, τὰ στρατόπεδα Κουλάγκ τῆς Ρωσίας, τοὺς ἀπελευθερωτὰς — τρομοκράτας τῆς Ἀφρικής, τοὺς φόνους τῆς Ὄργανώσεως Ἀπελευθερώσεως τῆς Παλαιστίνης κ.λ.π. Ἐνα λυπηρὸν παρόν μπροστὰ στὸ ὁποῖο, ὅπως ἄλλοτε, ἡ παγκόσμια συνείδησις ἀδρανεῖ καὶ σήμερον δυστυχῶς». (20/6)

«Ἰλιός» (περιοδικὸ ἐλευθέρως σκέψεως) σημείωσε: «Συγκλονιστικὴ ὑπῆρξε ἡ διὰ τῆς τηλεοράσεως τῆς YENEΔ μετὰδοσις τοῦ ἔργου «Ὁλοκαύτωμα», τοῦ Τζέραλδ Γκρην γιὰ τὴν Χιτλερικὴ ἐστρατεία φυσικῆς ἐξοντώσεως τῶν Ἑβραίων. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα — δηλ. τὰ χρησιμώτερα — σχόλια τοῦ Τύπου, παραθέτομε μερικὲς περικοπὲς τοῦ χρονογραφήματος τῆς κ. Ἐλένης Μπίστικα στὴν «Καθημερινή» (7.4), ποὺ θέτει ζήτημα χρέους ὄλων μας γιὰ τὸ σήμερον καὶ τὸ αὔριο: «Ἡ μισαλλοδοξία, ὁ φανατισμὸς, ἡ μεθόδευσή τῆς βίας, ἡ παράλογη ἐγκληματικότητα, δὲν ἦταν κάτι ποὺ

φύτρωσε και μαράθηκε στη Γερμανία του Χίτλερ. Οι παράλληλοι κι οι μεσημβρινοί αυτής της Γης τέμνουν τό ίδιο πρόβλημα. Οι λέξεις, όπως κατακαλυούσαν από τό χείλη του Γερμανού Ντόρφ — «ή επανεγκατάσταση», «ή ειδική μεταχείριση», «ή τελειωτική λύση του έβραϊκού προβλήματος» — πάγνων με τήν κομψότητά τους και τόνιζαν αυτό πού τείνουμε νά ξεχνάμε. Πως πάντα τό πίο στυνά έγκλήματα καμουφλάρονται με τίς λέξεις. «Έν όνόματι» τής τεχνολογίας και τής προόδου, χτίζονται πυρηνικά εργοστάσια μέσα στίς πόλεις, δίπλα σέ σχολεία και νοσοκομεία. «Έν όνόματι» τής ειρήνης ένισχύονται οι άμυντικοί έξοπλισμοί με βόμβες νετρονίου. «Έν όνόματι» τής δικαιοσύνης ή πακιστανή χούφτα άπαγχόνισε τόν Άλη Μπουτό. «Έν όνόματι» τής Ισλαμικής δημοκρατίας, ξαναγουρίζει ή Περσία στό σκοτάδια και στό χαρέμια. Με λέξεις μεθοδεύεται ό βιασμός κάθε έννοια δικαιού και πίσω από προσωπεία κρύβονται οι πίο άμετανόητοι και σκληροί φονιάδες. Γι' αυτό είναι χρήσιμο τό «Όλοκαύτωμα». Όχι μόνο γιατί μάς ξαναθυμίζει μία Ιστορική σελίδα φρίκης. Δέν είναι πού φέρνει τό δράμα ένός κυνηγημένου λαού στ' άνθρωπινα μέτρα, δείχνοντας τόν ξεκληρισμό μιας έβραϊκής οίκαγένειας. Κι' ούτε πού χρεώνει σ' όλους τούς Γερμανούς τήν ευθύνη του αίματος έκτομμυρίων, ταυτίζοντας τους με τόν υπάκουο Ντόρφ ή τή φιλόδοξη γυναίκα τους. Ή λέξη «τέλος», πού δέν πείθει, όπως πέφτει πάνω στήν τελική εικόνα, γράφει τή συνέχεια. Όσο ντύνουμε με λέξεις τίς φιλοδοξίες, όσο δικαιολογούμε με νόμους άπαρόδεκτες καταστάσεις, όσο κάνουμε πόλεμο για νά κερδίσουμε τήν ειρήνη, τό «όλοκαύτωμα» θά συνεχίζεται. Με άλλους πρωταγωνιστές, άλλα θύματα κι' άλλους θύτες». (Ιούνιος 1979).

«Αύγη»: Σέ άρθρο με τίτλο «Ή φρίκη του Νταχάου διατηρείται άκέραιη...» αναφέρει ότι στη ΓΕΡΜΑΝΙΑ, μετά τήν προβολή του «Όλοκαύτωμα», «ζητείται ή χώρα νά κοιτάζει τίς σκοτεινές πλευρές τής Ιστορίας της». (17/7).

«Σύγχρονη Γυναίκα»: Στο περιοδικό αυτό δημοσιεύονται δύο έπιστολές με τίτλο «Τό Όλοκαύτωμα και ή αλήθεια»: ή πρώτη «μιάς άναγνώστριας» αναφέρεται στό ότι οι σημερινές μητέρες πρέπει νά μάθουν στό παιδιά τους νά μισούν τό φασισμό και ή δεύτερη του προεδρείου τής Έπιτροπής Ειρήνης Βορείων Προαστίων έπαναλαμβάνει τίς άπόψεις του Γ. Άραφάτ για «καλοστημένη προπαγανδιστική παράσταση». (Αύγουστος 1979).

«Έπίκαιρα»: «Ποτέ μήν ξεχνάς, ποτέ μή συγχωρείς»: ρεπορτάζ από τήν άμερικανική προεδρική έπιτροπή 34 μελών, πού ταξιδεύει στην Ευρώπη, άναζητώντας τόν έφιάλη του άντισημητικού παρελθόντος. (16/8).

«Μεσόγειος»: (Ήρακλείου): Οι αντίδράσεις για τό «Όλοκαύτωμα» στη σημερινή Δ. Γερμανία, έπίκεντρο συζητήσεων για τούς νεώτερους, έκπληξη κι άποτροπιασμός για τούς ώριμους (14/8).

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ

Μετά τήν άπόρριψη τής παραγραφής των έγκλημάτων των Ναζί από τή Γερμανική Βουλή (με ψήφους 255 έναντι 222), ό Τύπος των Άθηνών δημοσίευσε ρεπορτάζ και φωτογραφίες από τή σχετική συζήτηση στη Γερμανική Βουλή.

Ύπενθυμίζεται με τήν εύκαιρία, ότι στό δημαρχείο των Άθηνών ή κίνησης «Ένωμένη Έθνική Άντίσταση 41 - 44» και «Ή Γυναίκα στην Άντίσταση» έκαναν, στίς 14.6.1979, έκδήλωση με τίτλο «Όχι λήθη για τούς Ναζί». Οι συγκεντρωθέντες - μεταξύ των όποιων δέν είχε προσκληθί έπίσημως καμία έβραϊκή οργάνωση ή μεταξύ των όμιλητών δέν είχε όρισθί κανένας Έβραίος τό θρήσκευμα — απέστειλαν ύπόμνημα στον Καγκελλάριο Σμίτ, τό όποιο, κατά πληροφορίες του Τύπου, έφτασε στό χέρια του ίδιου.

Σχολιάζοντας τήν άπόρριψη τής παραγραφής ή «Άκρόπολις» έγραψε:

Ή Βουλή τής Δυτικής Γερμανίας άπέριψε τόν περιβόητο νόμο για τήν παραγραφή των ναζιστικών έγκλημάτων πολέμου, βάσει του όποιου θά έπασαν νά διώκονται από τίς 31 Δεκεμβρίου 1979 οι ναζιστάι πού τά διέπραξαν. Ήταν μία άπόφαση δίκαιη και άσπλη, πού άνταποκρίνεται στό δημόσιο άίσθημα όλων των χωρών και ίδίως εκείνων πού δοκιμάσθηκαν σκληρότερα από τήν χιτλερική μάστιγα. Ήρισμένα έγκλήματα κατά τής ανθρωπότητας είναι και πρέπει νά θεωρούνται άνεξιλέωτα. Όμως δέν συμμεριζόμαστε τήν αισιόδοξη άποψη πού διατυπώθηκε από όρισμένους, ότι αν συνεχισθί ή δίωξη των ναζιστών, ως τήν τελευταία πνοή τους, αυτό θά συνετίση άλλους και θά προλάβη τήν άναβίωση του Ναζισμού. Ή άντιμετώπιση και έξουδετέρωση του όλοκληρωτισμού όποιασδήποτε μορφής, δέν είναι άπλως ζήτημα κολασμού των όλοκληρωτικών πού άτύχησαν. Και δέν πρέπει νά λησμονούμε ότι στό ένα τρίτο του πλανήτη μας έπικρατούν όλοκληρωτικά καθεστώτα, πού δέν βαρύνονται με λίγα έγκλήματα κατά τής ανθρωπότητας. Ό όλοκληρωτισμός είναι μία μόνιμη σοβαρή άπειλή έναντιόν τής όποιας έχουν χρέος νά μάχωνται άδιάκοπα όλοι οι έλεύθεροι άνθρωποι». (5/7).

«Ριζοσπάτης»: Άπό τήν πλευρά του σημείωσε: «Τά ναζιστικά έγκλήματα: Ή γενική κατακραυγή πού ξεσηκώθηκε σ' όλο τόν κόσμο και ιδιαίτερα στίς χώρες τής Ευρώπης, οι όποιες γνώρισαν από πολύ κοντά και πλήρωσαν με δεκάδες έκτομμύρια άνθρωπινα θύματα τή Θηριωδία του Ναζισμού άνάγκασε τή Βουλή τής Ο.Δ. Γερμανίας νά καταψηφίσει τήν πρόταση για τήν παραγραφή των ναζιστικών έγκλημάτων κατά τής ανθρωπότητας και τής αντιστασιακή άμνηστευση των δραστών. Έτσι οι έγκληματίες ναζί — πού όπως τόνισε σέ σχετική έπιστολή της προς τήν όμοσπονδιακή Βουλή τής Δ. Γερμανίας ή ΚΕ του ΚΚΕ, σέ καμία περίπτωση δέν πρέπει νά θεωρηθούν κοινοί έγκληματίες και νά έξομωιωθούν τά άποτρόπαια κακουργήματά τους σάν κοινοί φόννοι ώστε νά ύποπέσουν στην παραγραφή των 30 χρόνων — θά διώκονται έπ' άπειρον ή μάλλον έφ' όρου ζωής τους. Άναμφισβήτητα οι αντίδράσεις τής παγκόσμιας κοινής γνώμης και του ίδιου του γερμανικού λαού (β.β. πολλοί Γερμανοί πρώην πολιτικοί κρατούμενοι παρακολούθησαν τή συζήτηση στη Βουλή φορώντας τίς ειδικές στολές των ναζιστικών στρατοπέδων πού διατηρούν άκόμα για ένθύμιο από τήν κόλαση του Μπούχελβαρντ και των άλλων έξοντωτηρίων και διαμαρτυρήθηκαν έντονα από τά θεωρεία για τήν έπιχειρηθείσα άμνηστευση των δημίων τής ανθρωπότητας) έπαιξαν άποφασιστικό ρόλο στην άποτροπή του σχεδίου των ρεβανσιστών στο θέμα αυτό. Έδώ θά πρέπει νά σημειωθεί ότι προηγούμενα ή όμοσπονδιακή Βουλή είχε άπορρίψει

μέ συντριπτική πλειοψηφία πρόταση που πρόβλεπε τη διατήρηση της παραγραφής για φόνο εκτός από τα εγκλήματα της γενοκτονίας. Φυσικά η απόφαση για τη συνέχιση της καταδίωξης των εγκληματιών ναζιστών που πάρθηκε με ψήφους 253 έναντι 228, μολοντί σημαντική δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα Ικανοποιητική. Γιατί οι 228 άρνητικές ψήφοι δείχνουν ότι οι παλιοναζιστικοί και νεοναζιστικοί κκκλοι στην Ο.Δ. Γερμανίας βοθηθούμενοι από την πιά μόνη διεθνή αντίδραση σηκώνουν όλο και πιά άπειλητικά τό κεφάλι προκαλώντας τό εκατομμύρια των θυμάτων του Γ' Ράιχ και τήν παγκόσμια άνθρωπότητα. Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ο σημερινός πρόεδρος της ΟΔΓ και ο πρόεδρος της Βουλής είναι γνωστοί παλαιοί ναζιστές, ούτε τό ότι για καγκελλάριος προορίζεται ο ρεβανιστής Γιόζεφ Στράους. Γι' αυτό ή άνθρωπότητα δεν πρέπει να χρειαστεί να έντεινεί τόν άγώνα της για να άποτρέψει μιά νέα παγκόσμια τραγωδία που θά στοιχίσει πολύ περισσότερο — άσύγκριτα περισσότερο — άνθρωπινο αίμα και ύλικές καταστροφές από ό,τι ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος». (5/7)

«**Ημερήσιος Κήρυξ**» (Πατρών): Έγραψε ότι «Τά όσα διεπράχθησαν κατά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ύπήρξαν τόσο άπάνθρωπα ώστε και ή θέσις του ύπολοιπου κόσμου άπέναντι των ένόχων πρέπει να είναι όσο τό δυνατόν σκληροτέρα» (6/7).

Ή «**Καθημερινή**», σέ κύριο άρθρο της, μέ τίτλο «Τιμητική πράξη», σημείωσε: Έτίμησε έαυτήν και τό γερμανικό έθνος, τό όποίο έκπροσωπεί, ή όμοσπονδιακή Βουλή της Βόννης, θεοσιζοντας, πρόσφατα, τήν έπί άόριστον παράταση της διώξεως των εγκλημάτων άνθρωποκτονίας και καταργώντας τήν παραγραφή για τά κακουργήματα της κατηγορίας αυτής. Ή διάταξη είναι, βέβαια, γενική και άναφέρεται σέ όλα τά εγκλήματα άνθρωποκτονίας. Άλλά τό ούσιαστικό αντίκειμενο της και ή RATIO του όλου νομοθετήματος είναι τά κακουργήματα των φορέων και των όργάνων του χιτλερικού καθεστώτος, κατά τήν διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου και πριν από αυτόν. Τό γεγονός ότι τό νομοθέτημα αυτό, που ψηφίσθηκε μέ ψήφους 255 έναντι 222, καταργεί τήν παραγραφή για όλα τά εγκλήματα άνθρωποκτονίας και όχι μόνο για εκείνα που διέπραξαν οι χιτλερικοί, όχι μόνο δεν μειώνει τήν άξια και τό νόημά του, αλλά αντίθετα, καθιστά τό μέτρο άκόμη ριζικότερο και πιά θαρραλέο. Σέ αντίθεση προς τήν νομοθεσία των περισσότερων από τίς προηγμένες χώρες, όπου ή άνθρωποκτονία είναι άδίκημα άνεπίδεκτο παραγραφής, ή γερμανική νομοθεσία πρόβλεπε 20ετή παραγραφή και για τήν άνθρωποκτονία. Τό μέτρο είχε θεοσισθεί σέ άνύποπτον χρόνο (μέσα του περασμένου αιώνα) και άποτελούσε πάγιο στοιχείο της έννομης τάξεως, της νομικής παραδόσεως και του περί δικαίου αίσθήματος στην χώρα αυτή. Παρέκβαση από τόν κανόνα αυτόν έγινε ειδικά για τά εγκλήματα του χιτλερικού καθεστώτος. Δύο φορές κατά τήν μεταπολεμική περίοδο, τό 1965 και τό 1969, ή όμοσπονδιακή Βουλή της Βόννης παρέτεινε τόν χρόνο διώξεως των ναζιστών εγκληματιών, βάσει του ειδικού νόμου που ψηφίσθηκε τό 1949, εύθύς μετά τήν ίδρυση της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Ή τελευταία προθεσμία, μετά τήν παράταση του 1969, έληγε στις 31 του έρχομένου Δεκεμβρίου. Μετά τήν ημερομηνία αυτή, εγκλήματα των χιτλερικών για τό όποια δεν θά είχε άσκηθεί δίωξη έως τότε, θά παραγράφονταν και θά έμεναν άδίκαια. Είχε νομισθεί, καλόπιστα, πριν από δέκα χρόνια, ότι 35 χρόνια μετά τήν λήξη του πολέμου τό όλο θέμα θά είχε ξεκαθαριστεί, στην ποινική του πλευρά τουλάχιστον. Τό κύριο έπιχείρημα — που προβλήθηκε και τώρα από τούς κηρυγμένους ύπέρ της παραγραφής — ήταν ότι ο κύριος όγκος των ύποθέσεων που ήταν δυνατό να έκδικασθούν έκδικάσθησαν, ότι είναι «όξύμωρο» να διώκονται και να καταδικάζονται πρόσφατα 35 χρόνια μετά τήν λήξη του πολέμου και ότι, πέρα από όλα αυτά, είναι πιά δύσκολο να βρεθούν πειστήρια και μάρτυρες πράξεων που τελείωθηκαν πριν από 35 ή και 45 χρόνια. Όταν, όμως, πλησίασε ή λήξη της προθεσμίας, φάνηκε ότι δεν ήταν άρκετή. Ή συγκίνηση και ή κινητοποίηση που σημειώθηκαν σέ διεθνή κλίμακα (άλλα και μέσα στην Όμοσπονδιακή Γερμανία) ήταν χαρακτηριστικές. Έτίθετο, προπαντός, ζήτημα άρχής: εγκλήματα του είδους και της έκτάσεως εκείνων που διέπραξαν οι χιτλερικοί και που δεν είχαν προηγουμένως, δεν μπορούν να ύποκείνται σε παραγραφή. Προς τό ζήτημα άρχής «στοιχεί» και ή σκοπιμότητα, δηλαδή ή γενική και ή ειδική πρόληψη, που άποτελεί τόν στόχο του ποινικού δικαίου. Έξ άλλου, πολλές ύποθέσεις έχουν μείνει άκόμη άδίκαιες και άνεκκαθάριστες, έξαιτίας της — συχνά μοιραίας και άναπόφευκτης — βραδύτητας στην κίνηση της δικαιοσύνης. Χιτλερικοί εγκληματίες, που έπιζουν άκόμη και μένοντες στο σκατόδι από τόν φόβο της διώξεως και καταδίκης, θά έβγαίνουν στο προσκήνιο και θά έκαυχώντο θορυβωδώς και δημόσια — μέ δηλώσεις, δημοσιεύματα κλπ. — για τά «πεπραγμένα» τους και θά προέβαιναν σέ προκλητική άπολογία του εγκληματικού και άπαισιου εκείνου καθεστώτος και των φορέων του. Αυτό θά ήταν ή χειρότερη άπ' όλες τίς ένδεχόμενες συνέπειες της παραγραφής — μέ δυσμενείς για τήν Όμοσπονδιακή Γερμανία και τήν φήμη της άντικτύπος στο διεθνές πεδίο. Συνεκτιμώντας όλα αυτά τά στοιχεία και δείχνοντας σεβασμό και προς τό κοινό αίσθημα της άνθρωπότητας, τό κοινοβούλιο της Όμοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, αντί να παρατείνει άπλώς τήν προθεσμία διώξεως των ναζιστών εγκληματιών, προχώρησε στο ριζικότερο άκόμη μέτρο της όλοσχερούς καταργήσεως της παραγραφής για τά εγκλήματα άνθρωποκτονίας. Δεν άποτελεί «συνθηκολόγηση», ούτε ύπόκυψη σέ άλλότρια βούληση, ο σεβασμός προς τό κοινό αίσθημα. Ή πράξη της όμοσπονδιακής Βουλής ύπήρξε πράξη καθάρσεως και έξιλειώσεως, δηλωτική της στάσεως του γερμανικού έθνους άπέναντι στην κακουργία, τήν όποια καταδικάζει και από τήν όποια πλήρως διαχωρίζεται. Οι βουλευτές όλων των γερμανικών κομμάτων, που ψήφισαν ύπέρ του νομοθετήματος, άς είναι βέβαιοι ότι προσέφεραν μεγάλη και Ιστορική ύπηρεσία στο έθνος τό όποιο άντιπροσωπεύουν, έδραίνοντας στο άπέναντί του σεβασμό και τήν έκτίμηση της άνθρωπότητας». (17/7).

Στήν «**Εξόρμηση**» ο Δ. Ευάγγελατος, σέ μελέτη μέ τίτλο «Απόφαση που τιμά τήν άνθρωπότητα», έξετάζει κυρίως τήν νομική θεμελίωση της άποφάσεως της Γερμανικής Βουλής (15/7).

Στήν «**Έλευθεροτυπία**» ο Γ. Μαργέλης (σύμβουλος του Ίατρικού Συλλόγου Άθηνών), σέ άρθρο μέ τίτλο «Έγκλήματα κατά της άνθρωπότητας, και παραγραφή!» άναφέρεται στην χρησιμοποίηση της Ιατρικής για τά σχέδια των ναζί και στις δίκες που έπακολούθησαν. (2/8).

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

«**Εστία**»: Τό Άνώτατον Όλλανδικόν Δικαστήριο άπεφάσισεν όπως ή δίκη του εκατομμυριούχου Πήτερ Μέντεν έπαυληφθί, μέ τήν κατηγορία της συμμετοχής του εις τούς φόνους Πολωνοεβραίων κατά τόν Δεύτερον Παγκόσμιο

Πόλεμον. Ἡ νέα δίκη ἀπεφασίσθη κατόπιν τῆς ἐνστάσεως τοῦ εἰσαγγελέως κατὰ τῆς ἀποφάσεως τὴν ὁποῖαν ἐξέδωκε πρωτοδικῶς ἓνα δικαστήριον τῆς Χάγης, περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ Μέντεν, βάσει τοῦ ἰσχυρισμοῦ του ὅτι, τῷ 1952, ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Λέεντερτ Ντόνκερ, τοῦ εἶχεν ὑποσχεθῆ ἀσυλλαν. Ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐφετείου δὲν ἐδέχθη τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον, διότι ὁ κατηγορούμενος δὲν προσκόμισε ἀποδεικτικά στοιχεία. (4/6)

«Πρωινή Ἐλευθεροτυπία»: Ρεπορτάζ γιὰ τὴν περιοχὴ τοῦ ρωσικοῦ Μπερομπιτζάν, ὅπου σὲ μιά ἑκτασὴ διπλάσια καὶ 20 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ Κράτος τοῦ Ἰσραήλ, ἔχει ἰδρυθῆ στὴν Ἄνω Ἀνατολὴ ἓνα «Ἀκόμη... Ἰσραήλ μέσα στὴ Σοβ. Ἐνωση» (14/6).

«Καθημερινή»: «Θά ἐκδοθεῖ στὴ Δ. Γερμανία ὁ Γκ. Βάγκνερ;» Μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ τὸ ἄρθρο ἀναφέρει ὅτι στὸ στρατόπεδο Σομπιμπόρ (Πολωνίας). «Σύμφωνα μὲ μάρτυρες, ὁ Βάγκνερ ὑπῆρξε ἓνας «ἀγγελος θανάτου». «Δὲν ἔτρωγε γιὰ μεσημέρι ἂν δὲν σκότωνε δύο - τρεῖς Ἑβραίους», λέει ἓνας πού ἐπέζησε. Καὶ σύμφωνα μὲ δημοσίευμα τῆς βρεταννικῆς ἐπιθεώρησης «Ὀμπζέρβερ», ἓνας Ἑβραῖος ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Σομπιμπόρ, πού ἐπέζησε, εἶπε: «Τὸν εἶδα νὰ σκοτώνει ἓναν πατέρα καὶ τὸν γιό του μὲ τὴν λαβρὴ ἓνος τσεκουριού. Συνέχισε γιὰ πολλή ὥρα νὰ τοὺς χτυπᾷ καὶ οἱ κραυγὲς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἦταν σάν κραυγὲς ἀγρίων ζώων». Καὶ μιά γυναίκα θυμᾶται: «Τὸ ξέραμε ὅτι χρειαζόταν αἷμα. Τὸ ζητοῦσε καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ ἔχει, ὅπως ὁ ἀλκοολικός ζητεῖ τὸ ποτό». (20/6). Τὰ **«Νέα»** σὲ ἄρθρο τους γιὰ τὸν ἴδιο, τὸν ἀποκαλοῦν «Ζωὴδὴ σαδιστῆ» (17/7).

«Ἐλληνικός Βορᾶς»: Μυστικὰ ἔγγραφο τοῦ ἰαπωνικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ συνεντεύξεις μὲ πρῶν ἀνώτατους ἀξιωματούχους τοῦ Τόκιο ἀποκαλύπτουν ὅτι ὕφιστατο ἓνα σοβαρὸ σχέδιο στὰ χρόνια πρὶν τὴν ἐπίθεσι τοῦ 1941 στὸ Πέρλ Χάρμπορ γιὰ τὴν συγκέντρωσι τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῶν διωκομένων τότε Ἑβραίων τῆς Εὐρώπης γὰ τὴν διάσωσι τους ἀπὸ τοὺς ναζίους καὶ τὴν δημιουργία ἓνος «Ἰσραήλ» στὴν περιοχὴ τῆς Μαντζουρίας, στὴν Βόρειο Κίνα, πού εἶχε κατακτηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία. (19/6)

«Βῆμα»: Σὲ ἀναπόκριση ἀπὸ τὸ Παρίσι τοῦ Μ.Ν. Ράππη, μὲ τίτλο «Ἡ Δεξιὰ τῶν διανοουμένων ἠρώων ξεπηδᾷ ἀπ' τὴν κρίση στὴν Εὐρώπη», γράφει: «Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἑβραϊκὴ κληρονομία, ξένη πρὸς τίς αὐθεντικὲς δυτικὲς παγανιστικὲς ἀξίες, τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐκεῖνες τοῦ φεουδαρχικοῦ μεσαίωνα. Ὁ ἴδιος ὁ μαρξισμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἡ λαϊκὴ ἐκφραση τῆς ἑβραιοχριστιανικῆς μεταφυσικῆς» (4/7).

«Πρωινή Ἐλευθεροτυπία»: Δημοσίευσε ἐπιστολὴ τοῦ προέδρου τοῦ Κ.Ι.Σ. κ. Ἴωσ. Λόβιγγερ μὲ ἀφορμὴ τὸ θάνατο τοῦ Σολομῶν Ναχμία διευκρινιστικὴ ὅτι καὶ Ἕλληνες ὑπήκοοι, Ἑβραῖοι τὸ θρήσκειμα, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι συμπατριῶτες μας, ὑπηρετοῦμε κανονικὴ διάρκεια θητείας» (4/7)

«Καθημερινή»: Σὲ ἄρθρο τοῦ κ. Π. Δ. Δαγτόγλου μὲ τίτλο «Εὐθραυστὴ ἀνεκτικότης» γράφει, μεταξὺ ἄλλων: Καὶ ποῖο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα; Οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ οἱ Νορβηγοὶ διατηροῦν ἀκόμη ἔντονα ἀντιγερμανικὰ αἰσθήματα καὶ οἱ Ἄγγλοι δὲν πᾶνε πολὺ πίσω. Ἐμεῖς ζήσαμε μιά βάναση κατοχῆ, εἶδαμε πλῆθος ἀνθρώπων νὰ πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείνα, ὀλοκλήρα χωρὶά νὰ ξεκληρίζονται ἀπὸ βία ἀντίποινα, τὴν ἑβραϊκὴν μας κοινότητα νὰ ἐξολοθρευεῖται σὲ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης, τοὺς συμπολίτες μας νὰ ἀπάνονται στὴν Γερμανία ὡς ἄσημοι, τὴν φτωχὴν μας χώρα νὰ ἀπομυζᾶται ὡς τὴν τελευταία σταγόνα αἵματος — καὶ τί κάνουμε; Καλωσορίζουμε τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς φερόμαστε σάν φίλοι — ὄχι τῶρα μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ δεκαετίες ἤδη». (3/7)

«Εὐβοϊκὴ Γνώμη»: Δημοσιεύει ρεπορτάζ καὶ φωτογραφίες ἀπὸ τὸ Ἄουσβιτς τοῦ Στ. Γιαννακόπουλου, μὲ τίτλο «ἐδῶ ἔγινον τὰ φοβερὰ ἐγκλήματα τῶν Ναζί» (26/6).

«Ἐπὶκαιρα»: Ὁ 67χρονος ἐγκληματίας τῶν μαζικῶν δολοφονιῶν τῶν Ἑβραίων Γκουστάβ Φράντς Βάγκνερ, γνωστὸς σάν «ἀνθρώπινο κτήνος» ὅταν ἦταν λαχίας τῶν Ἑς - Ἑς στὸ πολωνέζικο στρατόπεδο θανάτου Σομπιμπόρ τὸ 1942 - 43, εἶναι καὶ πάλι ἐλεύθερος ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς Βραζιλίας (5/7).

«Θεσσαλονίκη»: Ἀναδημοσίευσε ἀπὸ τὴ «Μόντ» ὀλοσέλιδου ἄρθρου μὲ τίτλο «Στὸ Ἄουσβιτς τὸ χορτάρι δὲν ξαναφύτρωσε», μὲ ἀναφορὰ, στοὺς ἐγκληματίες πολέμου πού δὲν δικάστηκαν ποτέ (7/7).

«Φαντάζιο»: Μὲ τίτλο «Κυνήγι θησαυρῶν στὴ Βόρεια Ἑλλάδα» ἀναφέρει ὅτι φήμες γιὰ χιλιάδες λίρες κρυμμένες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Κατοχῆς, οἱ περισσότερες ἀναφερόμενες σὲ ἑβραϊκὲς περιουσίες, ξεσήκωσαν ἑκατοντάδες ἀνθρώπους, πού, ἔχοντας σάν ἐφόδια σχεδιαγράμματα καὶ ἀνιχνεύσεις μετὰλλων, ἐλπίζουν νὰ κάνουν τὴν τύχη τους. (15/7)

«Πρωινή»: Ὁ Π. Παλαιολόγος, σὲ χρονογράφημά του μὲ τίτλο «Εὐφυΐα λα ἐλληνικά» σημειώνει: «Ἄν ἀπονέμεται διεθνῶς στοὺς Ἑβραίους τὸ Νόμπελ τῆς εὐφυΐας, εἶναι διότι κινούνται σὰ σύνολα καὶ ὄχι σὰ μονάδες. Αὐτόματα ἀλληλοϋποστήριξη. Ἔτσι ὁ πῶ κατατρεγμένος λαὸς — ἀσύγκριτα περισσότερο ἀπὸ μᾶς — κατάφερε ὄχι μόνον νὰ κρατηθεῖ ἀλλὰ καὶ νὰ μεγαλοურήσει. Ἐπιστήμη, Τέχνες, Οἰκονομία. Κυβερνήτες τῆς Οἰκουμένης» (27/7).

«Νέα»: Πενήντα χιλιάδες δολλάρια προσφέρονται ἀπὸ τὸν Σίμον Βίζεντας, ὡς ἀμοιβὴ γιὰ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν, οἱ ὁποῖες θὰ ὀδηγήσουν στὴ σύλληψη τοῦ γιατροῦ τοῦ Ἄουσβιτς, Γιόζεφ Μένγκελε, ὑπευθύνου γιὰ τὰ θανατηφόρα πειράματα σὲ 200.000 κρατούμενους, κυρίως σὲ παιδιὰ (13/8) — Ἀνάυσις γιὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Μένγκελε στὴν «Ἐστία» (22/8).

«Νέα»: Ἐνα νέο κέντρο ἐρευνῶν δημιουργεῖται, σύμφωνα μὲ ἀπόφαση τῆς Πρυτανείας τοῦ Τεχνικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου: Τὸ «Κέντρο Ἐρευνας τοῦ Ἀντισημιτισμοῦ», πού θ' ἀρχίσει τὴ λειτουργία του τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1979.

Ἐπίκεντρο τῆς ἐρευνας θὰ εἶναι ὁ χαρακτήρας, ἡ θέση καὶ ἡ λειτουργία τῆς ἰουδαϊκῆς μειονότητος μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ἐναλλασσόμενης κοινωνίας, καθὼς καὶ οἱ μορφές καὶ τὰ πρωτογενῆ αἷτια τοῦ ἀντισημιτισμοῦ στὴν Γερμανία. Ἰδιαιτέρη σημασία θὰ δοθεῖ στὴν ἐξέλιξη τοῦ τελευταίου τρίτου τῆς περασμένης ἑκατονταετίας. Ἐνα ἄλλο σκέλος τῆς ἐρευνας, θὰ ἀφορᾷ στὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ ἰουδαϊσμοῦ. Τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ κέντρου εἶχαν, πρὶν ἀπὸ χρόνια ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰουδαϊκῆς Κοινότητος τοῦ Βερολίνου, Γκαλίνσκι καὶ ὁ πρῶν Πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Πανεπιστημίου Μπέργκερ. (16/8)

«Πρωινή»: Παρουσιάζει τὸν «διαβόητο» ἀδελφὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ προέδρου Μπίλυ Κάρτερ: «Εἶναι ὑπερσυντηρητικὸς, εἶναι μπεκρῆς, δὲν χωνεύει τοὺς Ἑβραίους καὶ τίς χειραφετημένες γυναῖκες...» (23/8)

«Κίνησις»: Ἀναδημοσιεύει ἀπὸ τὰ «Χρονικά» τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσου στὸ Ἑβραϊκὸ Μουσεῖο, ρεπορτάζ γιὰ τοὺς Χριστιανούς πού ἔσωσαν Ἑβραίους, τὸ γεῦμα τοῦ «Ἑλλάς - Ἰσραήλ» κ.ἄ. (Αἰγυπτῶς).

Ζωντανό μάθημα 'Ιστορίας

ΔΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ

Σχεδόν τρισήμισι χρόνια, από τις 26 Νοεμβρίου 1975, διαρκεί στο Ντύσσελτορφ της Δυτικής Γερμανίας, ή δική 13 εγκληματιών πολέμου, για τους φόνους που διέπραξαν, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μάτζντανεκ, κοντά στο Λουμπλίν της Πολωνίας. Οι ναζί κατηγορούμενοι, 5 γυναίκες και 8 άνδρες, υπολογίζεται ότι συμμετείχαν στη δολοφονία πάνω από 250.000 ατόμων.

«Η δίκη — όπως λέει ο πρόεδρος του δικαστηρίου κ. Γκύντερ Μπόγκεν — παρά τη σπουδαιότητά της, δεν είχε άπασχολήσει πολύ τη γερμανική κοινή γνώμη. Τά πράγματα άλλαξαν μετά την προβολή του «Όλοκαυτώματος» και η αίθουσα του δικαστηρίου άρχισε, με τον καιρό, να γεμίζει από άκροατές».

Σύμφωνα με πολωνικές εκτιμήσεις, πάνω από 1,5 εκατ. άνθρωποι βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν στο Μάτζντανεκ. Έκατοντάδες κρατούμενοι, οι περισσότεροι Έβραιοι, Πολωνοί και Ρώσοι, έβρισκαν καθημερινά τον θάνατο με τους πιο φρικτούς τρόπους. Μεταξύ των θυμάτων, συμπεριλαμβάνονται και χιλιάδες παιδιά.

Όχι πριν το 1980

Όταν το 1975 άρχισε η δίκη, έγκυροι κύκλοι υπολόγιζαν ότι θα διακοίσει το πολύ δυό χρόνια. Τά προγνωστικά αυτά διαψεύστηκαν και δεν προβλέπεται η εκδίκαση της υποθέσεως να τελειώσει πριν το 1980. Η δικογραφία περιλάμβανε, στην αρχή της δίκης, γύρω στις 20.000 σελίδες. Η όλη διαδικασία της δίκης έχει κοστίσει, μέχρι στιγμής, γύρω στα 12 εκατομμ. μάρκα.

Στη διάρκεια της δίκης, έπρεπε να διαβαστούν οι καταθέσεις πολλών μαρτύρων, που ζούσαν στην Άμερική, στον Καναδά, στην Πολωνία, ακόμη και στη Σοβιετική Ένωση. Σέ όλα αυτά τά μέρη, έπρεπε να ταξιδέψουν οι δικαστές, οι δυό δημόσιοι κατήγοροι και μέλη της υπερασπίσεως.

Έπάνω: Ένα ρακένδυτο παιδί, που συνελήφθει ενώ προσπαθούσε να κλέψει τρόφιμα, από μια ύπαιθρια αγορά, τον Άπριλιο του 1943. Δεξιά: Ένας Έβραϊός επιστρατευμένος για καταναγκαστική εργασία μεταφέρει στο νεκροτομείο τό πτώμα ενός νεογέννητου.

Πρός τό παρόν, αναμένεται η έκδοση της απόφασεως, για 4 από τους κατηγορούμενους. Πρόκειται για τό γιατρό του στρατοπέδου, Χάινριχ Σμιτ, 66 έτων και τίς έπόπτριες Καρλότα Μάιερ, 61 έτων, Έρμίνε Μπότσερ, 61 έτων, και Ρόζα Ζύς 58 έτων.

Άπό τήν ήμέρα πού προβλήθηκε στη γερμανική τηλεόραση τό «Όλοκαύτωμα», μιά ταινία μέ ντοκουμέντα για τά φοβερά εγκλήματα πού διαπράχθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσεως του Άουσβιτς, όλο και περισσότεροι άκροατές έρχονται να παρακολουθήσουν τη διαδικασία της δίκης. Πολλοί άπό αυτούς είναι μαθητές Γυμνασίων. Τά παιδιά αυτά, έχουν έτσι τήν εύκαιρία να παρακολουθήσουν ένα «ζωντανό» μάθημα 'Ιστορίας.

Οι περισσότεροι άπό τους μαθητές, φεύγουν συγκλονισμένοι άπό τίς καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας, και έκφράζουν τήν άπορία τους για τήν άπόφαση της γερμανικής κυβερνήσεως να παραγράψει τίς κατηγορίες έναντιόν εγκλημάτων πολέμου, μέ τό τέλος του 1979.

Πραγματικά, οι καταθέσεις πού γίνονται άπό τους μάρτυρες κατηγορίας είναι κάτι περισσότερο άπό άποκαλιπτικές.

Η Λάουρα Γιάσκοβιτς, 54 έτων, της όποίας πολλοί συγγενείς δολοφονήθηκαν στο Μάτζντανεκ, περιγράφει πώς μιά άπό τίς κατηγορούμενες έπόπτριες, άφησε ένα λυκόσκυλο να κατασπαράξει ένα κορίτσι....

«Αυτή είναι — λέει στο τέλος της κατάθεσής της. Αυτά τά μάτια δεν θα τά ξεχάσω ποτέ» και δείχνει τήν κατηγορούμενη Λέχερτ, πού στο Μάτζντανεκ ήταν γνωστή σαν η «αιμοδιψασμένη Μπριγκίτε».

Άκόμη πιο συγκλονιστική είναι η κατάθεση της Ένριτα Νίτρον, πού περιγράφει πώς έκατοντάδες μικρών παιδιών, άφοβ βασανίστηκαν μέ τον πιο άγριο τρόπο, οδηγήθηκαν στους θαλάμους άερίων.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)